

december 2016 / Jaargang 11, nr. 1

Ad Informatie

Magazine van studievereniging Ad Informandum voor Strafrecht en Criminologie

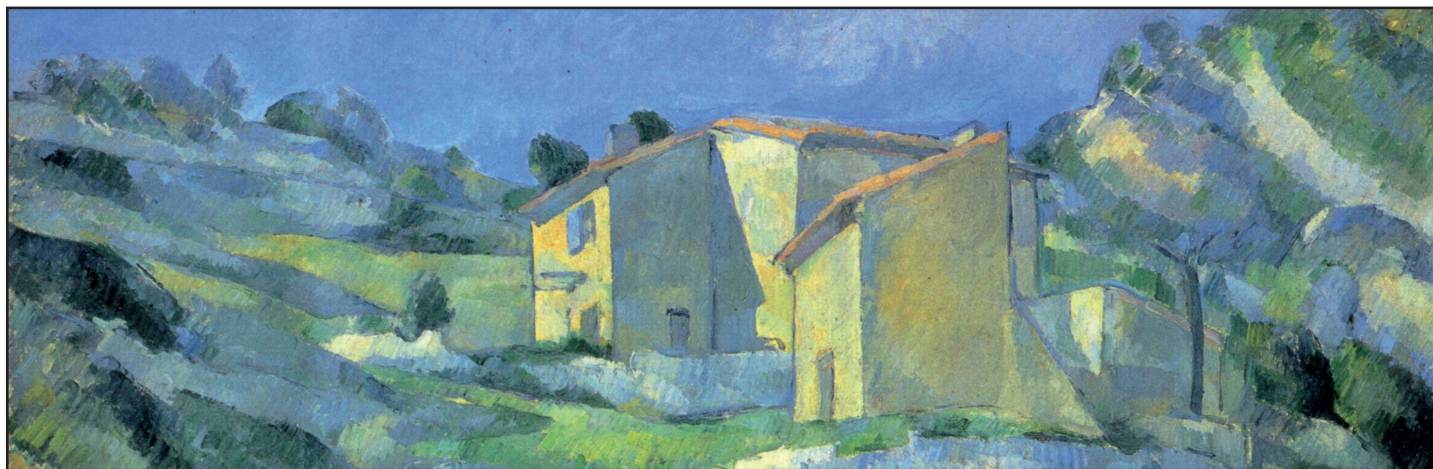
Hertoghs | advocaten-
belastingkundigen

WLADIMIROFF
ADVOCATEN

**KENNISMAKING MET
XXXIE BESTUUR**

**EEN INTERVIEW MET
SLACHTOFFERHULP
NEDERLAND**

**POLYGAMIE IN
NEDERLAND?**

Colofon

De Ad Informatie is het verenigingsblad van Ad Informandum, de Utrechtse studievereniging voor strafrecht en criminologie. De vereniging is verbonden aan het Willem Pompe Instituut voor Strafrechtwetenschappen van de Universiteit Utrecht. Het blad verschijnt drie maal per jaar.

XXXIe bestuur der Ad Informandum

Matthijs de Zoete (Praeses)
Hidde van Roosmalen (ab Actis)
Matthijs Fijnheer (Fiscus)
Rebecca Coomans (Commissaris Extern)
Sterre van Hout (Commissaris Intern)
Maud Marckelbach (Commissaris Sociale Activiteiten)

Contactgegevens

Ad Informandum
Kamer 0.23
Janskerkhof 2-3a
3512 BK Utrecht

Bestuurskamer: 030-2538291

www.adinformandum.nl
info@adinformandum.nl

Redactie

Hidde van Roosmalen
(hoofdredactie en layout)
Bonita van Vliet
Evelijn van Wanroij
Bianca Willemsen
Richelle van Grinsven

Met dank aan:

Prof. mr. Constantijn Kelk
Prof. dr. Ferry de Jong
Slachtofferhulp Nederland
Kees Osseweijer
Aagje van Diejen
Klaas Nijenhuis

Onze sponsoren:

Hertoghs advocaten en belastingadviseurs, DLA Piper, De Brauw Blackstone Westbroek, Wladimiroff advocaten, Universiteit Utrecht en het Willem Pompe Instituut voor Strafrechtswetenschappen.

Aanvragen lidmaatschap

Ben je geïnteresseerd in het strafrecht en/of de criminologie en lijkt het je leuk om lid te worden van Ad Informandum? Registreer je dan via onze website: www.adinformandum.nl.

Het lidmaatschap bedraagt € 20,- per jaar.

Lidmaatschap biedt gratis toegang tot onze excursies, pleittrainingen, symposia, ledenborrels, kroegcolleges en de buitenlandreizen.

Inschrijvingsregeling activiteiten

Als lid van onze vereniging word je middels de nieuwsbrief, website en facebookpagina op de hoogte gehouden van de georganiseerde activiteiten. Aanmelden voor de activiteiten kan w je in te schrijven op onze website. Na je inschrijving ontvang je z.s.m. een bevestiging.

Opzeggen lidmaatschap

Het lidmaatschap kun je uitsluitend aan het einde van het studiejaar opzeggen. Dit betekent dat slechts uitschrijvingen die binnen komen voor 1 september geldig zijn voor het aankomende collegejaar. Schrijf je dus tijdig uit via onze website indien je bent afgestudeerd.

Copyright

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden vervaardigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of op enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming. Hoewel aan de totstandkoming van deze uitgave de uiterste zorg is besteed, aanvaardt de redactie geen aansprakelijkheid voor eventuele fouten en onvolkomenheden, noch voor de gevolgen hiervan.

Van de redactie

Beste lezer,

Het heeft even geduurd alvorens de leden en partners van Ad Informandum zichzelf wederom konden vergrijpen aan nieuw leesmateriaal, maar nu ligt de eerste Ad Informatie van het collegejaar 2016-2017 toch echt klaar voor jullie om gelezen te worden. De redacteurs van de Ad Informatiecommissie hebben hard gewerkt om voor jullie een keur aan interessante artikelen te vervaardigen. Zo wordt ons een inkijkje verschaft binnen de organisatie van Slachtofferhulp Nederland en wordt polygamie in Nederland goed onder de loep gelegd. Daarnaast wordt het nieuwe artikel 77tc WvSr nader beschouwd. Ook wordt de spraakmakende zaak van de Utrechtse Serieverkrachter nogmaals goed doorgelicht, evenals de nieuwe manier om in het strafrecht tot een oplossing te komen: mediation in strafzaken. Verder werpen we een blik op het nieuwe boek van Astrid Holleeder, benaderen we het strafrechtelijke bewijsrecht, en beschouwen we het fenomeen van mediation in strafzaken. Voor iedereen wat wils dus! Wij vertrouwen er dan ook op dat deze editie met veel interesse en plezier gelezen gaat worden.

Namens de Ad Informatiecommissie,

Hidde van Roosmalen
h.t. hoofdredacteur Ad Informatie
h.t. ab Actis van Ad Informandum

Inhoudsopgave

- 5 Kennismaking met het XXXIe Bestuur
- 7 Een kijkje bij Slachtofferhulp Nederland
Interview met de juridische afdeling
- 10 Art. 77tc WvSr nader beschouwd
Omzetting PIJ-maatregel naar TBS
- 13 Polygamie in Nederland
Hoe is het wettelijk geregeld?
- 16 De zaak van de Utrechtse Serieverkrachter
Een tijdlijn van een onthutsende zaak
- 19 'Judas', een familiekroniek
Boekbespreking van Astrid Holleeder's 'Judas'
- 21 Alternatieve geschilbeslechting
Mediation in het strafrecht
- 24 Het strafrechtelijke bewijsrecht van 338 Sv en verder
- 27 Een woord van afscheid van o.t. praeses Klaas Nijenhuis

Beste Lezer,

Het is zover; mijn eerste bijdrage aan dit prachtige blad, heden ten dage onder de vleugels van onze prozaschrijver Hidde van Roosmalen. Gezien de stukken die reeds de revue zijn gepasseerd, is de lat voor een mooi stuk in deze rubriek aardig hoog gelegd. Ik zal proberen om eer te doen aan deze mooie traditie.

Ik wil graag nog eenmaal van de mogelijkheid gebruik maken om het XXXe bestuur te bedanken voor het solide fundament dat zij voor ons hebben achtergelaten. Het is nu aan ons om nog meer op deze fundering te gaan bouwen.

Het academisch jaar is alweer een goede vier maanden oud. Iedereen heeft zijn eerste tentamens gehad en heeft zich ondertussen vol op de tweede periode gestort. Ons bestuur begint steeds meer kleur te krijgen. Na een periode van gewenning, met elke week twee constitutieborrels om er lekker in te komen, zit iedereen nu volledig op zijn plaats. Ondertussen is iedereen in het bestuur druk bezig om dingen te organiseren en om te kijken hoe wij deze vereniging naar een nog hoger niveau kunnen tillen. Het wordt voor ons en hopelijk ook voor u, als trouw lid van Ad Informandum, een inspirerend en leuk jaar. Er staat namelijk veel moois op de planning, kan ik u mededelen.

Er zijn dan ook al mooie activiteiten geweest, waarbij het bezoek aan de landelijke eenheid recherche er in mijn optiek echt uitsprong. Een presentatie vol passie over de organisatie van de politie, wat er allemaal bij het researchewerk komt kijken, maar ook een daadwerkelijke oefening in crisisbeheersing. Wij vonden het erg leuk dat wij ook op deze eerste activiteit al zoveel respons kregen. Ook de buitenlandreis is reeds gepland. Deze zal gaan naar Krakau, de parel in de Poolse kroon. Hier in deze stad zullen wij gaan ontdekken wat het Poolse strafrecht ons te bieden heeft, aangevuld met een aantal gezellige activiteiten. Een perfecte mix, als u het mij vraagt.

Binnen het Nederlandse strafrecht hebben zich tevens weer tal van ontwikkelingen afgespeeld. Recht staat immers nooit stil en is altijd in beweging. Eén van de dingen die het recht zo leuk en interessant maken. Hierbij behorende thema's zullen in deze Ad Informatie ter sprake komen. Denk hierbij aan polygamie in Nederland maar ook een tijdlijn van de Utrechtse serieverkrachter. Hidde en zijn redactie hebben goed werk geleverd en zodoende ligt er ook nu weer een prachtig blad voor u. Ik wens u veel leesplezier en ik hoop dat u nog verder geënthousiasmeerd wordt over het strafrecht. Kom vooral langs op de ledenborrels en participeer in onze activiteiten, die een prachtige aanvulling zijn op uw studie, zowel inhoudelijk als qua gezelligheid.

Met vriendelijke groet,

Matthijs de Zoete

h.t. Praeses

Kennismaken met het XXXIe bestuur!

v.l.n.r.: Maud Marckelbach, Rebecca Coomans, Hidde van Roosmalen, Matthijs de Zoete, Matthijs Fijnheer en Sterre van Hout
Ad Informandum bestaat inmiddels al bijna 32 jaar en telt meer dan 600 leden. Het is natuurlijk de bedoeling dat dit er nog veel meer worden. Dit is dan ook een van de hoofdpunten van het XXXIe bestuur: meer bekendheid voor Ad Informandum. Degenen die dit jaar aan het roer staan van de grootste strafrechtelijke en criminologische studievereniging van Nederland mogen wij nu aan u voorstellen.

Door: Karina Rosenberg en Birgit Beekman

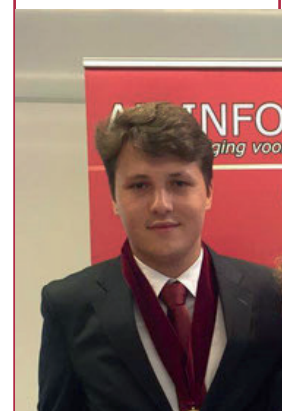
Praeses Matthijs de Zoete

Matthijs de Zoete, geboren in Utrecht maar opgegroeid in Gouda, heeft toch zijn plekje weer gevonden in Utrecht. Inmiddels is hij 5e jaars rechtenstudent en is begonnen aan zijn master privaatrecht, wat hij wel wil combineren met het strafrecht. Na een succesvol jaar in de symposiumcommissie werd hij gevraagd voor het bestuur. Een collega van zijn vader was advocaat en kwam vaak over de vloer, en zo kreeg hij zijn interesse in het recht. Vroeger was het zijn ambitie om Officier van Justitie te worden, maar inmiddels is dit veranderd naar advocaat in het privaatrecht. Als Praeses heeft Matthijs de algemene leiding over het bestuur en ondersteunt hij deze waar nodig. Naast zijn studie zit Matthijs niet graag stil, hij hockeyt, doet aan fitness en wil graag fotografie leren met z'n nieuwe camera. Matthijs heeft geen favoriete serie, maar na een lange dag studeren gaat hij languit op de bank liggen om Barbie & Michael en Oh Oh Daar Gaan We Weer te kijken. Wat Matthijs nog graag wil bereiken bij het bestuur, naast het werven van meer leden, is om extra activiteiten te organiseren voor studenten met hoge cijfers en deze in contact te brengen met bijvoorbeeld advocatenbureaus. Dit jaar kunnen we dan ook veel van de Praeses verwachten.

ab Actis Hidde van Roosmalen

Zoveel studies om uit te kiezen, maar wat is nu de juiste keuze? Dat was ook Hidde's vraag toen hij moest gaan studeren. Het werd Rechtsgeleerdheid, maar toen moest ook de stad nog gekozen worden. De twijfel was tussen Amsterdam en Utrecht, maar door een veel te late inschrijving bij de decentrale selectie in Amsterdam, werd het toch Utrecht, waar hij overigens nog steeds erg blij mee is. Daarnaast lag zijn hart nog een beetje bij Geschiedenis en daarom is hij deze studie in zijn tweede jaar erbij gaan doen. Inmiddels is hij vierde jaars student en gaan de twee studies hem goed af. Nu moet hij alleen nog zijn scriptie schrijven en dan heeft hij zijn bachelors afgerond. Hidde loopt nu, naast zijn bestuursfunctie, stage bij een commercieel bedrijf als bedrijfsjurist. Zijn bezigheden daar? "Je assisteert met day-to-day issues die juridische elementen hebben, alles wat je kan bedenken wat er zou kunnen spelen, daar ben je mee bezig." Als ab Actis behandelt hij het ledenbestand, schrijft hij nieuwe leden in, beantwoordt mailtjes en is hij hoofdredacteur van het blad Ad Informatie. Naast zijn studie houdt Hidde van reizen, leest hij twee uur per dag de krant (tijdens werkcolleges), loopt graag een rondje door de Appie om aanbiedingen te scoren en vindt socializen met vrienden erg belangrijk. Hij heeft als ab Actis de wens om het ledenbestand, wat in het afgelopen jaar is gemoderniseerd, te bevrijden van fouten en hoopt al het goede wat vorig jaar is bereikt in een stijgende lijn voort te zetten.

Fiscus Matthijs Fijnheer

Na een succesvolle open dag aan de universiteit van Utrecht, was Matthijs er uit:

het werd rechten. Net als bij Hidde lag zijn passie ook nog een beetje bij geschiedenis en heeft hij deze studie in zijn tweede jaar erbij gedaan. De in Utrecht geboren Balthovenaar is toch weer teruggekeerd naar zijn roots, omdat Utrecht hem toch de leukste stad leek: Amsterdam was te groot en Leiden te klein. Later ziet hij zichzelf werken als politicus bij een ministerie, het togetraject sluit daar mooi bij aan. Het civiele traject, daar doe je het voor, aldus Matthijs. Na een jaar de lustrumcommissie te hebben gedaan, zag hij de sollicitatie voor het bestuur hangen en besloot hij te reageren. Als fiscus heeft Matthijs de leiding over alle geldzaken, heeft hij contact met de advocatenkantoren en heeft hij de sponsor en promotiecommissie onder zich. Naast Ad Informandum is hij ook vierdejaars lid van Triton, wat hij meer doet voor de gezelligheid dan voor het roeien. In zijn vrije tijd vind je hem gezellig aan de eettafel, terwijl hij een bordspelletje speelt of de krant leest. Zijn doel is uiteraard meer sponsoren aantrekken, meer recruitment mails versturen, leuke excursies organiseren en zoals hij zelf zegt: 'Ik hoop dat ik met mijn sponsor en promotiecommissie Ad Informandum meer op de kaart kan zetten'.

Commissaris Extern Rebecca Coomans

'Iedereen kent iedereen' was Rebecca een beetje zat in haar geboortedorp in Zeeland, daarom besloot ze de overstap te maken naar het grotere Utrecht. Haar passie lag altijd al bij de politie en criminaliteit, een studie rechten met een master in criminologie sloot daar dus mooi bij aan. Later ziet ze zichzelf werken als analist bij de politie, als dat niet lukt dan sowieso een andere functie bij de politie. Ze is bij Ad Informandum begonnen in de lustrumcommissie en heeft zich omhoog gewerkt naar het bestuur. Als commissaris extern organiseert ze symposia met haar symposiumcommissie, de carrière dag, het lustrumdiner en onderhoudt ze het contact met oudleden. Naast haar studie werkt ze als barvrouw in het Café 't Pandje, dat natuurlijk wel bekend is van de Ad Informandum borrels. Verder doet ze aan fitness, boxen, hardlopen en houdt ze van soep maken. Haar favoriete series zijn Pretty Little Liars, Frankie en Grace en Breaking Bad. Wat wil Rebecca nog graag bereiken met het bestuur? 'Een geslaagd symposium organiseren, waarbij de zaal vol zit en meer leden werven door activiteiten!'

Commissaris Intern Sterre van Hout

De in Westervoort geboren ULC studente heeft voor rechten gekozen, omdat ze een brede en maatschappelijke studie wilde doen. Sterre hoeft alleen nog haar scriptie over levensbeëindiging af te ronden en dan heeft ze haar bachelor binnen. Daarna wil ze een master strafrecht gaan doen, waarmee ze later misschien bij defensie wil gaan werken, maar het OM en de rechtelijke macht spreken haar ook aan. Bij Ad Informandum is Sterre begonnen bij de pleitcommissie om vervolgens bij het bestuur te gaan, dit om meer ervaring op te doen en organisatorisch te leren plannen. Als commissaris intern heeft ze de pleit – en excursiecommissie onder zich en organiseert ze activiteiten bij allerlei instanties. Naast Ad Informandum is Sterre lid van de studentenvereniging Veritas, houdt ze van hardlopen, yoga en reizen. Dat laatste heeft ze het afgelopen jaar wel bewezen, toen ze een half jaar in Afrika heeft gestudeerd. Ze noemt dit zelf de beste ervaring uit haar leven en raadt het iedereen aan. Ze hoopt dit bestuursjaar meer aspecten van het strafrecht te laten zien en meer instanties te bezoeken die misschien niet een, twee, drie voor de hand liggen.

Commissaris Sociale Activiteiten Maud Marckelbach

De voorkeur van Maud lag in eerste instantie bij Criminologie. Maar met deze studie kon ze minder kanten op dan dat ze graag wilde, dus werd het rechten, deze is namelijk mooi te combineren met criminologie. Maud is derdejaars student en loopt daarnaast stage bij de gevangenis in Nieuwegein. Later ziet ze zichzelf hier ook wel werken als gevangenisdirectrice, zo kan ze criminologie mooi combineren met onderzoek en integratie. Na twee jaar actief te zijn geweest bij de vereniging leek het haar een logische keuze om bij het bestuur te gaan, om zo meer bij te dragen aan de vereniging. Als commissaris sociale activiteiten heeft ze onder andere de buitenlandreiscommissie en de eerstejaarscommissie onder zich. Hiermee organiseert ze de buitenlandreizen, de kroegcolleges en de ledenborrels. Als ze niet bezig is met haar studie kijkt ze Prison Break, speelt ze bordspelletjes en is ze aan het reizen. Als doel voor dit jaar hoopt ze twee succesvolle buitenlandreizen te organiseren en meer leden te werven voor de vereniging.

Een kijkje bij:

Slachtofferhulp Nederland

Interview met de juridische afdeling

De organisatie Slachtofferhulp Nederland: het kan goed zijn dat je er al eens van hebt gehoord of zelfs als slachtoffer mee te maken hebt gehad. De organisatie is er voor slachtoffers van verkeersongevallen, geweldsmisdrijven, calamiteiten, maar ook voor vermissingen. Daarnaast steunt Slachtofferhulp Nederland nabestaanden, getuigen en andere betrokkenen. Dat hier veel bij komt kijken is duidelijk, maar wat doet de organisatie nou precies voor deze doelgroep? Op welke gebieden is ondersteuning allemaal mogelijk, en hoe gaat dit in zijn werk? Er zijn verschillende deelgebieden waarbinnen Slachtofferhulp kan ondersteunen, zoals psychische en emotionele ondersteuning, maar ook juridische en praktische ondersteuning. Een medewerker kan slachtoffers bijvoorbeeld bijstaan op zitting in de rechtbank of begeleiden bij gesprekken met de Officier van Justitie, maar ook namens het slachtoffer een beklag indienen bij het OM als er niet (verder) vervolgd wordt. Slachtofferhulp heeft vele kantoren door heel Nederland. Slachtofferhulp Nederland heeft vele connecties, zo werkt de organisatie samen met verschillende gemeenten, het Schadefonds Geweldsmisdrijven[i] en de organisatie Slachtoffer in Beeld. De organisatie wordt gesubsidieerd door het Ministerie van Veiligheid & Justitie.

Omdat over de mogelijke ondersteuning veel onwetendheid bestaat, heb ik twee vrijwilligers van Slachtofferhulp Nederland geïnterviewd over hun werkzaamheden bij de organisatie. In dit artikel zal duidelijk worden welke rol zij spelen binnen de organisatie, welke zaken het meest indruk op hen hebben gemaakt en hoe zij het werk bij Slachtofferhulp ervaren. Kees Osseweijer en Aagje van Diejen zijn beiden al jaren werkzaam als juridisch dienstverlener bij Slachtofferhulp Nederland.[ii] Zij zijn werkzaam op het politiebureau in Gorinchem. Vanuit hier maken zij afspraken met cliënten en gaan vervolgens met hen in gesprek. Gesprekken duren gemiddeld drie kwartier tot een uur. Aagje biedt naast de juridische dienstverlening ook emotionele ondersteuning aan slachtoffers. Daarnaast neemt zij zeden-verleden zaken op zich. Kees is naast zijn juridische werkzaamheden actief binnen de vrijwilligersraad van de organisatie. Hier worden onder andere beleidszaken besproken. Kees en Aagje kennen inmiddels de fijne kneepjes van het vak en zetten zich er vol voor in om slachtoffers te helpen.

Door: Bianca Willemsen

Hoe zijn jullie bij Slachtofferhulp Nederland terechtgekomen als vrijwilliger?

Aagje: Ik wilde al een tijdje vrijwilligerswerk gaan doen, omdat ik graag mensen wilde helpen. Ik ben gaan kijken op het internet en toen kwam ik uiteindelijk op de website terecht van Slachtofferhulp Nederland. Deze organisatie boeide mij, omdat het werk mij ontzettend interessant en veelzijdig leek. Zo ben ik als vrijwilliger bij Slachtofferhulp Nederland terechtgekomen en ben ik inmiddels al dertien jaar werkzaam voor de organisatie.

Kees: Ik zocht na mijn arbeidzaam leven iets anders om te doen. Door de jaren heen heb ik veel connecties opgebouwd en ik was nog niet toe aan het 'niets doen'. Ik wilde graag iets betekenen voor de maatschappij waarbij ik veel contact zou hebben met mensen. Voordat ik met pensioen ging ben ik op een middag boodschappen gaan doen en toen kwam ik Aagje tegen. Haar kende ik al vanuit mijn baan. Van haar hoorde ik wat voor vrijwilligerswerk ze deed en dit sprak me aan. Toen ik met pensioen ging, heb ik een afspraak gemaakt met de teamleider, om te praten over wat het werk precies inhield en ben ik gaan solliciteren. Inmiddels zijn we alweer vijf jaar verder.

Kunnen jullie een beschrijving geven van de werkzaamheden die een (juridisch) vrijwilliger verricht?

Aagje: Als juridisch medewerker helpen wij onze cliënten bij het verhalen van hun schade, of bij de uitoefening van het spreekrecht, door middel van hulp bij het opstellen van een schriftelijke slachtofferverk-

laring. Daarnaast kunnen we informatie geven over wat het spreekrecht inhoudt en met de cliënten naar de zitting gaan om hen op emotioneel of juridisch gebied te begeleiden. Daarnaast kunnen we tijdens de zitting toelichting geven op de te verhalen schade, mocht de rechtbank hier vragen over hebben. Wij wijzen onze cliënten op de mogelijkheid een aanvraag in te dienen bij het Schadefonds Geweldsmisdrijven, indien zij door een geweldsmisdrijf letsel hebben opgelopen. Bij het doen van deze aanvraag kunnen we ook ondersteuning bieden.

Kees: Binnen ons werk gaat het echt om het bijstaan, je begint meestal met het geven van globale informatie aan de slachtoffers, waar ze eventueel mee te maken gaan krijgen en wat er kan gebeuren als er een strafzaak komt. Als het een zaak wordt, staan we bij met alle aspecten van die zaak. Wat echt belangrijk is, is dat je inspeelt op de gevoelens van het slachtoffer, je best doet om de cliënt op zijn/haar gemak te stellen en dat je verwachtingsmanagement toepast.

Beschikten jullie al over juridische kennis voordat jullie gingen werken bij Slachtofferhulp? Zo niet, hoe hebben jullie dit geleerd?

Aagje: Nee, voor ik ging werken bij Slachtofferhulp had ik nog geen juridische kennis, maar de organisatie heeft een eigen academie. Diverse (juridische) trainingen worden aangeboden. Deze zijn heel erg goed en hier heb ik alles omtrent het juridische gedeelte van de werkzaamheden geleerd. De trainingen worden over het algemeen verzorgd door mensen met veel ervaring in de Juridische Dienstverlening, maar er worden ook gast-trainingen gegeven door personen werkzaam bij de rechterlijke macht. Daarnaast wordt er bijscholing aangeboden. Zodra je tijd hebt en wilt kun je je inschrijven voor een training via het online Opleidingsportaal. Je kunt dan gewoon een datum kiezen waarop je de training wilt volgen. Tot slot volgen we tweemaal per jaar een deskundigheidsbevordering, waarin een specifiek onderwerp wordt uitgelicht. In 2016 waren de onderwerpen de uitbreiding van het spreekrecht en het straat-, gebieden- en contactverbod.

Kees: Voordat ik hier kwam had ik wel globale juridische kennis. In het bankwezen ben ik wel in aanraking gekomen met het civiel recht, maar niet met het strafrecht. In het verleden ben ik wel eens getuige geweest in een strafrechtelijke zaak, dus ik heb wel een beetje kunnen proeven. Bij Slachtofferhulp heb ik heel veel geleerd, door trainingen, maar vooral door het werken in de praktijk.

Wat is voor jullie persoonlijk de leukste dienst om op te pakken bij de ondersteuning aan slachtoffers?

Aagje: Ik heb geen specifieke voorkeur, alle diensten zijn erg anders en even leuk. Het is veelzijdig werk. Het mooiste vind ik het als ik een cliënt die hier binnenkomt van A tot Z kan begeleiden, op zowel emotioneel als op juridisch en praktisch gebied.

Kees: Ik vind de dienst 'Begeleiden op zitting' het leukst. Dat is het moment dat het erop aankomt voor het slachtoffer, dan gebeurt het. Ik ga dan met de cliënt mee naar de rechtszaal, hij/zij is dan vaak nerveus. Het begeleiden in de zin van het geruststellen vind ik erg leuk om te doen. Ook wat er in de rechtszaal gebeurt vind ik erg interessant, en dat je in staat bent om inhoudelijk iets toe te voegen, hiervoor ook de ruimte krijgt. Je kunt iets toevoegen in het hele proces. Als een rechter vragen stelt, kun je als juridisch medewerker het verzoek tot schadevergoeding toelichten.

Hebben jullie wel eens negatieve ervaringen gehad bij rechtbankbezoeken, waar jullie aanwezig waren ten behoeve van het slachtoffer?

Aagje: Ja, ondanks dat het wel zou moeten, kregen we soms op zitting niet de mogelijkheid om de schade toe te lichten. Je moet dan alsnog om het woord vragen. Dit kan voor het slachtoffer vervelend zijn, hij/zij voelt zich dan vergeten.

Het is ook wel eens voorgekomen dat wij de schuld kregen van fouten die het OM heeft gemaakt. We zouden het verzoek tot schadevergoeding te laat hebben ingeleverd. Deze had ik echter al ingediend, maar de administratie bij het OM liep achter. De Officier van Justitie kan dan wel eens bot uit de hoek komen op zitting, terwijl het slachtoffer het recht heeft om de voeging in te dienen tot op het moment dat de zitting aanvangt.

Kees: Ja! Rechters zijn erg verschillend. Er zijn rechters die slachtoffer-minded zijn, en je hebt ook wel eens de indruk dat rechters het maar ballast vinden. Dit geldt ook voor Officieren van Justitie. Officieren

beroving

geweld

huiselijk geweld

inbraak

kindermisbruik

stalking

seksueel geweld

verkeersongevallen

horen op te treden namens de maatschappij en het slachtoffer, maar nemen vaak niet de moeite om contact op te nemen met het slachtoffer, om toelichting te geven bij de zaak.

Ik heb eens gehad dat een Senior Officier van Justitie zich op zitting onvriendelijk uitliet over Slachtofferhulp: "Slachtofferhulp moeten ze opheffen", zei hij in zijn requisitoir, dit omdat de voeging aan de late kant was ingediend. Het slachtoffer had echter gewoon het recht om de voeging op dat moment nog in te dienen. Dat een Officier ontevreden is over de bijkomende tijdsdruk kan ik begrijpen, maar zoiets zeg je toch niet in de rechtszaal? Ik vond dit erg onprofessioneel en dit heb ik dan ook gemeld aan de desbetreffende collega's.

Welke zaken blijven jullie over het algemeen het meest bij?

Aagje: Zedenzaken, dat zijn de meest heftige zaken. Deze slachtoffers worden ontzettend geraakt in hun persoonlijke integriteit. Dit heeft een enorme impact op hun leven. Als medewerker moet je hier ook wel echt tegen kunnen.

Kees: De zaken waar echt kwetsbare mensen slachtoffer zijn, daarmee bedoel ik de sociaal zwakkeren; de mensen die het minst weerbaar zijn. Die zie je helaas heel vaak. Het kan bij alle soorten zaken voorkomen, zoals zedendelicten, maar ook mishandelingen. Ieder slachtoffer is uniek en reageert anders. Hier moet je als medewerker goed op inspelen.

Sinds 1 juli 2016 is het spreekrecht voor slachtoffers uitgebreid. Merken jullie hier veel van binnen de organisatie en hoe spelen jullie in op deze veranderingen?

Aagje: Tot nu toe merk ik nog niet heel veel van de uitbreiding. Sinds de uitbreiding is in principe heel veel geoorloofd van wat het slachtoffer mag zeggen in de rechtbank, zoals bijvoorbeeld iets over de strafmaat. Hierop dienen wij ze als juridisch medewerker wel voor te bereiden, dit is een stukje verwachtingsmanagement.

Kees: We zijn er wel van op de hoogte gesteld, ons is uitgelegd wat er veranderd is, maar het is nu nog vaag, omdat het in de praktijk nog uitgekristalliseerd moet worden. Er zijn bijna geen grenzen meer aan het spreekrecht. Ik zeg wel tegen cliënten dat die grenzen er niet meer zijn, dat zij ook wat mogen zeggen over de strafmaat en de dader, maar wel binnen de fatsoensnormen. Het kan natuurlijk niet zo zijn dat een cliënt in de rechtszaal buiten het boekje gaat. In mijn schriftelijke slachtofferverklaringen schrijf ik namens de cliënt wel eens iets over de strafmaat of dader, rechters zeggen nooit dat dit niet mag. Ik heb echter tot dusver nog nooit een cliënt gehad die op een onfatsoenlijke manier het spreekrecht wilde uitoefenen. Ik ben wel van mening dat de uitbreiding een verbetering is.

Raden jullie studenten aan om werkervaring op te doen door middel van vrijwilligerswerk?

Aagje: Ja zeker, ik denk dat het een toevoeging is op je juridische kennis, maar met name ook om te zien wat een gebeurtenis met een slachtoffer doet. Het is goed om stil te staan bij de impact die zo'n gebeurtenis kan hebben op een slachtoffer. De werkzaamheden zijn heel verscheiden en op die manier kun je veel leren.

Kees: Ja, zeker. Als je toch student bent, moet je zo snel mogelijk contact zoeken met de werkvloer, want dan krijg je als student zo snel mogelijk een beeld van waar je wilt werken: dit is goed voor je eigen beeldvorming en ontwikkeling. Door te werken ontdek je wat je leuk vindt, waar je goed in bent en waar je aan kunt werken. Je kunt jezelf op die manier goed ontwikkelen.

Mijn eigen ervaring met Slachtofferhulp Nederland is erg positief. Als vrijwilliger leer je veel basistechnieken, zoals gespreksvaardigheden en psychosociale ondersteuning, waar je als student veel aan hebt. Ook leer je juridische technieken, zoals het opstellen van een verzoek tot schadevergoeding of een schriftelijke slachtofferverklaring. Daarnaast doe je jurisprudentieonderzoek om letsel te beoordelen en doe je veel ervaring op binnen de rechtbank. Je ziet hoe het er daar aan toe gaat en je bouwt echt een vertrouwensrelatie op met je cliënt. De waardering die je van de cliënt krijgt is dan ook erg groot. Dit geeft zelfvertrouwen. Heb je interesse in vrijwilligerswerk bij Slachtofferhulp Nederland, of wil je gewoon nog iets meer weten over de organisatie? Kijk dan even op de website: www.slachtofferhulp.nl. De organisatie telt ruim 1100 vrijwilligers, 500 betaald medewerkers en 70 (afstudeer)stagiaires.[iii]

Voor dit artikel zijn de volgende bronnen gebruikt:

[i] <http://www.schadefonds.nl/> (geraadpleegd op 28 november 2016).

[ii] Dit artikel is mede tot stand gekomen door de hulp van Kees Osseweijer en Aagje van Diejen. Ik wil hen bedanken voor hun tijd en de mooie antwoorden die zij hebben gegeven.

[iii] <http://www.slachtofferhulp.nl/> (geraadpleegd op 20 november 2016).

Omzetting PIJ naar TBS

Art. 77tc WvSr nader beschouwd

Sinds 1905 zijn in het Nederlandse wetboek regels opgenomen met betrekking tot het jeugdstrafrecht. Een van de laatste grote wetswijzigingen heeft plaatsgevonden op 1 april 2014. Dit was de invoering van het ‘adolescentenstrafrecht’. Het doel van de Wet Adolescentenstrafrecht is om de rechter een breder pakket van maatregelen, ter oplegging aan de jeugdige of jongvolwassene delinquent, aan te bieden dan voorheen. Hiermee wordt de criminaliteit van risicojongeren beter en effectiever aangepakt.[i] Een onderdeel van deze wetswijziging is de invoering van art. 77tc Wetboek van Strafrecht (Sr), oftewel het omzetten van de Plaatsing in een Inrichting voor Jeugdigen (PIJ) naar Terbeschikkingstelling (TBS). Jeugdigen krijgen door de omzetting als het ware een commune straf opgelegd.

Door: Bonita van Vliet

Artikel 77tc lid 1 Sr bepaalt:

“De maatregel tot plaatsing in een inrichting voor jeugdigen die is verlengd tot de in artikel 77t, tweede lid, bedoelde duur van zeven jaren, kan door de rechter ambtshalve of op vordering van het openbaar ministerie worden omgezet in de maatregel, bedoeld in artikel 37a, indien de veiligheid van anderen, dan wel de algemene veiligheid van personen of goederen de omzetting in die maatregel eist.”

Het artikel heeft als doel het beschermen van de samenleving. In enkele gevallen is het namelijk mogelijk dat ondanks de intensieve behandeling en de lange duur van de PIJ-maatregel de veroordeelde, op het moment dat de maximale duur van de maatregel is bereikt, nog steeds recidive gevaarlijk is.[ii] Het gaat hierbij om jongvolwassenen met zeer ernstige psychische problemen.[iii]

Om de PIJ-maatregel om te zetten in TBS moet ingevolge het hierboven genoemde art. 77tc Sr aan drie vereisten worden voldaan. Ten eerste mag er geen verlenging van de PIJ meer mogelijk zijn. Dit is het geval indien de PIJ-maatregel is verlengd tot zeven jaar.[iv] Enkel wanneer de maatregel wordt opgelegd in verband met gewelds- of zedendelicten kan deze worden opgelegd voor de maximale duur van zeven jaar. [v] Voor omzetting komen dus enkel gewelds- of zedendelicten in aanmerking.[vi] Ten tweede moet de omzetting naar TBS worden vereist door de veiligheid van anderen of de algemene veiligheid van personen en goederen, zoals omschreven in art. 77tc Sr. Het belang van de samenleving prevaleert in dit geval boven het belang van de betrokkene.[vii] Ten derde dient de rechter over een recent advies van ten minste twee gedragsdeskundigen te beschikken.[viii] Eén moet een psychiater zijn die de betrokkene heeft onderzocht. [ix] Het is niet nodig dat dit advies strekt tot omzetting in TBS. De adviezen die afkomstig zijn uit de inrichting moet de rechter, ingevolge art. 77tc lid 5 Sr, ook bij zijn beslissing betrekken. Via deze adviezen kan de rechter een beeld krijgen hoe het recidiverisico gedurende de behandeling zich heeft gemanifesteerd.[x]

Uiteindelijk beslist de rechter ambtshalve over de omzetting van PIJ naar TBS, zoals omschreven in art. 77tc lid 1 Sr. Hiermee wordt de rechter bedoeld die ook in eerste aanleg heeft kennisgenomen van het misdrijf en de PIJ-maatregel heeft opgelegd.[xi] De beslissing tot omzetting van de PIJ-maatregel kan, ingevolge art. 77tc lid 4 Sr, worden genomen voordat de PIJ-maatregel voorwaardelijk eindigt of gedurende de voorwaardelijke beëindiging. Als wordt besloten tot omzetting van de maatregel, dan eindigt met die beslissing de PIJ-maatregel, zoals omschreven in art. 77tc lid 3 Sr, onvoorwaardelijk. De rechter geeft bij de omzetting van PIJ naar TBS te allen tijde een bevel tot dwangverpleging. Het omzetten van de PIJ-maatregel naar TBS met voorwaarden is niet mogelijk.[xii] Aangezien de ondergrens voor strafrechtelijke aansprakelijkheid is gesteld op de leeftijd van twaalf jaar, zal de veroordeelde, die een PIJ-maatregel opgelegd heeft gekregen, op het moment van omzetting per definitie de leeftijd van 18 jaar gepasseerd zijn.

[xiii] Er is echter nog geen praktijkvoorbeeld van een omzetting van PIJ naar TBS. Dit heeft te maken met het overgangsrecht. De met de wet doorgevoerde wijzigingen gelden enkel in verband met feiten die na invoering, in dit geval 1 april 2014, zijn begaan.[xiv] Nu de PIJ-maatregel pas na maximale verlenging kan worden omgezet, is er nog onvoldoende tijd verstreken om een PIJ-maatregel in TBS om te zetten.[xv]

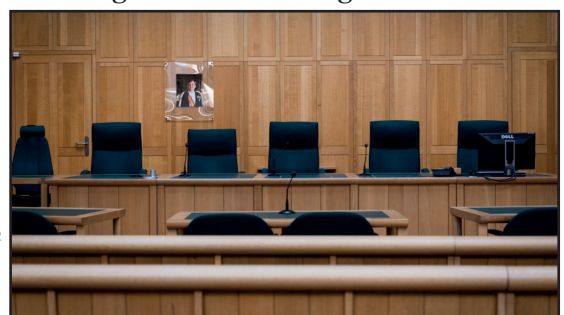
De mogelijkheid om de PIJ-maatregel om te zetten in TBS staat op gespannen voet met het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind (IVRK). Meerdere instanties hebben ook geadviseerd om art. 77tc Sr niet in het Wetboek van Strafrecht op te nemen.

Al in 2011 achtte Defence for Children International de mogelijkheid tot omzetting van PIJ naar TBS strijdig met het IVRK en het Nederlandse voorbehoud hierop.[xvi] Daarnaast heeft de Raad voor de Rechtspraak, welke het bestuur vormt van de meeste rechtsprekende organisaties in Nederland, in 2012 op verzoek van dhr. Teeven een advies uitgebracht over het conceptwetsvoorstel tot Wijziging van het Wetboek van Strafrecht, het Wetboek van Strafvordering en enige andere wetten in verband met de invoering van adolescentenstrafrecht.[xvii]

De Raad is van mening dat de mogelijkheid tot omzetting van PIJ naar TBS niet overeen stemt met het pedagogische karakter van het jeugdstrafrecht. Het ongelimiteerde karakter van de TBS wringt hier het meest, van belang is namelijk dat de jeugdige de duur van de hem opgelegde straf of maatregel kan overzien. Daarnaast is de Raad voor de Rechtspraak van mening dat door deze mogelijkheid jeugdige verdachten minder snel geneigd zijn mee te werken aan gedragsdeskundige rapportages. Dit heeft tot gevolg dat eventuele stoornissen moeilijk kunnen worden vastgesteld. Wanneer geen stoornis kan worden vastgesteld is het onmogelijk om de PIJ-maatregel en daarmee dus omzetting naar TBS op te leggen.[xviii] Ook de Adviescommissie Strafrecht (ACS) van de Nederlandse Orde van Advocaten, de beroepsorganisatie van de advocatuur in Nederland, heeft in 2012 een advies uitgebracht. De ACS acht de mogelijkheid tot omzetting van PIJ naar TBS in strijd met de ratio van art. 77b lid 2 Sr, welk artikel bepaalt dat aan een minderjarige geen levenslange gevangenisstraf kan worden opgelegd.[xix] In 2013 heeft de ACS een tweede advies uitgebracht betreffende het gewijzigde wetsvoorstel. Hieruit blijkt dat de ACS voornamelijk moeite heeft met de mogelijkheid dat de behandeling bij een jeugdige delinquent niet aanslaat. Hierdoor is het in theorie mogelijk dat iemand van 13 jaar die een ernstig misdrijf begaat vervolgens nooit meer vrijkomt. De ACS is van mening dat de mogelijkheid tot omzetting van PIJ naar TBS moet worden heroverwogen.

Daarnaast is de ACS, net als het NJCM in 2013, van mening dat de mogelijkheid tot omzetting van PIJ naar TBS op gespannen voet staat met art. 37 sub a IVRK.[xx] Art. 37 sub a IVRK verbiedt het opleggen van een levenslange gevangenisstraf zonder mogelijkheid tot vrijlating aan personen jonger dan 18 jaar. Waar de PIJ-maatregel kan worden opgelegd voor een maximale duur van zeven jaar, staat er op TBS geen maximale duur. In de praktijk kan TBS dus levenslange vrijheidsbeneming betekenen. De regering stelt echter dat omzetting van PIJ naar TBS pas mogelijk is na het achttiende levensjaar, zodat het IVRK niet wordt geschonden. Hiermee ondermijnt de regering volgens het NJCM dat in het IVRK wordt bedoeld op de leeftijd van de jeugdige ten tijde van het plegen van het misdrijf. Tot slot acht het NJCM de mogelijkheid tot omzetting van PIJ naar TBS ook in strijd met art. 40 IVRK. Ingevolge art. 40 IVRK is het verboden om aan een jeugdige eerst een straf of maatregel op te leggen, welke is toegespitst op jeugdigen, en deze na de 18e verjaardag om te zetten in een straf of maatregel voor volwassenen. Dit druist namelijk in tegen de gedachte van het jeugdstrafrecht.[xxi] Ieder kind wat wordt vervolgd voor het plegen van een strafbaar feit heeft recht op pedagogische behandeling, welke rekening houdt met de leeftijd en re-integratie bevordert.[xxii] Nederland heeft echter op zowel art. 37 als art. 40 IVRK een voorbehoud gemaakt.

De conclusie die volgt uit de adviezen is dat de mogelijkheid tot omzetting van PIJ naar TBS in strijd is met internationale regelgeving en dan met name het IVRK. Een jeugdstraf mag niet worden omgezet in een commune straf. Daarnaast is het opleggen van een levenslange vrijheidsbenemende straf aan een jeugdige verboden. Tevens druist het opleggen van een levenslange vrijheidsbenemende straf in tegen de ratio van de wetgever omtrent art. 77b lid 2 Sr. Eveneens lijkt de mogelijkheid tot omzetting van PIJ naar TBS niet in het belang van de jeugdige te zijn. Deze kan namelijk de lengte van de straf niet meer overzien. Bovendien wil de jeugdige delinquent mogelijk niet meer meewerken aan gedragsdeskundige rapportages, waardoor behandeling van de delinquent

lastiger wordt. De wetgever lijkt bij zijn beslissing tot invoering van art. 77tc Sr weinig rekening te hebben gehouden met internationale regelgeving, de ratio achter art. 77b lid 2 Sr en het belang van de jeugdige. Hij heeft voornamelijk rekening gehouden met de bescherming van de samenleving tegen de veroordeelde. Hoe deze mogelijkheid in de praktijk zal worden gebruikt is nu nog de vraag. Het verdient in ieder geval aanbeveling om ook na de omzetting van de PIJ-maatregel naar TBS regelmatig te blijven toetsen en de delinquent te blijven behandelen. Op die manier wordt het doel van het jeugdstrafrecht behouden en behoudt de delinquent uitzicht op vrijlating.

Voor dit artikel zijn de volgende bronnen gebruikt:

- [i] Stb. 2014, 33; <https://www.rijksoverheid.nl/actueel/nieuws/2014/04/01/adolescentenstrafrecht-treedt-in-werking> (laatst bezocht 10-11-16)
- [ii] Kamerstukken II 2012/13, 33498, 3, p.40; M.J.M Verpalen, 'Art. 77tc Sr', aant. 1, in: C.P.M. Cleiren, J.H. Crijns & M.J.M. Verpalen (Red.), Tekst & Commentaar Strafrecht, Deventer: Kluwer 2014
- [iii] Kamerstukken II 2012/13, 33498, 3, p.40
- [iv] Kamerstukken II 2012/13, 33498, 3, p.41
- [v] M.A.H. Kempen, 'Het adolescentenstrafrecht. Een flexibel sanctiestelsel voor jongvolwassenen', AA 2014, afl.6, p. 486.
- [vi] M.J.M Verpalen, 'Art. 77tc Sr', aant. 2a, in: C.P.M. Cleiren, J.H. Crijns & M.J.M. Verpalen (Red.), Tekst & Commentaar Strafrecht, Deventer: Kluwer 2014
- [vii] M.J.M Verpalen, 'Art. 77tc Sr', aant. 2b, in: C.P.M. Cleiren, J.H. Crijns & M.J.M. Verpalen (Red.), Tekst & Commentaar Strafrecht, Deventer: Kluwer 2014
- [viii] M.J.M Verpalen, 'Art. 77tc Sr', aant. 4, in: C.P.M. Cleiren, J.H. Crijns & M.J.M. Verpalen (Red.), Tekst & Commentaar Strafrecht, Deventer: Kluwer 2014
- [ix] Art. 77tc lid 2 Sr jo. Art 37a lid 3 Sr jo. Art 37 lid 2 Sr
- [x] M.J.M Verpalen, 'Art. 77tc Sr', aant. 4, in: C.P.M. Cleiren, J.H. Crijns & M.J.M. Verpalen (Red.), Tekst & Commentaar Strafrecht, Deventer: Kluwer 2014
- [xi] M.J.M Verpalen, 'Art. 77tc Sr', aant. 5b, in: C.P.M. Cleiren, J.H. Crijns & M.J.M. Verpalen (Red.), Tekst & Commentaar Strafrecht, Deventer: Kluwer 2014
- [xii] Kamerstukken II 2012/13, 33498, 3, p. 41
- [xiii] M.A.H. Kempen, 'Het adolescentenstrafrecht. Een flexibel sanctiestelsel voor jongvolwassenen', AA 2014, afl.6, p. 486.
- [xiv] Stb. 2014, 138
- [xv] M.A.H. Kempen, 'Het adolescentenstrafrecht. Een flexibel sanctiestelsel voor jongvolwassenen', AA 2014, afl.6, p. 487.
- [xvi] Notitie inzake het adolescentenstrafrecht pakt verkeerd uit voor minderjarigen (notitie van 6 oktober 2011), Leiden: Defence for Children International 2011.
- [xvii] Advies inzake het conceptwetsvoorstel tot Wijziging van het Wetboek van Strafrecht, het Wetboek van Strafvordering en enige andere wetten in verband met de invoering van Adolescentenstrafrecht (advies van 23 maart 2012), Den Haag: Rvdr 2012, p. 1.
- [xviii] Advies inzake het conceptwetsvoorstel tot Wijziging van het Wetboek van Strafrecht, het Wetboek van Strafvordering en enige andere wetten in verband met de invoering van Adolescentenstrafrecht (advies van 23 maart 2012), Den Haag: Rvdr 2012, p. 11.
- [xix] Preadvies inzake het wetsvoorstel tot wijziging van het Wetboek van Strafrecht, het Wetboek van Strafvordering en enige andere wetten in verband met de invoering van een adolescentenstrafrecht (advies van 28 februari 2012), Amsterdam: NOvA 2012, p. 5.
- [xx] Preadvies inzake het gewijzigde wetsvoorstel tot wijziging van het Wetboek van Strafrecht, het Wetboek van Strafvordering en enige andere wetten in verband met de invoering van een adolescentenstrafrecht (advies van 15 januari 2013), Amsterdam: NOvA 2013, p. 1-2; Adviesbrief betreffende: Het wetsvoorstel adolescentenstrafrecht (advies van 17 januari 2013), Leiden: NJCM 2013.
- [xxi] Adviesbrief betreffende: Het wetsvoorstel adolescentenstrafrecht (advies van 17 januari 2013), Leiden: NJCM 2013.
- [xxii] J.E. Doek, 'De jeugdige delinquent, de toepassing van het strafrecht voor volwassenen en het IVRK – enkele beschouwingen n.a.v. HR 21 november 2000', FJR,2001, afl.5, p. 146.

Polygamie in Nederland

Hoe is het wettelijk geregeld?

Velen hebben vast wel eens gehoord van het TLC programma Sister Wives. In dit programma leeft Kody Brown samen met zijn vier vrouwen en zeventien kinderen. Enkel het huwelijk met zijn eerste vrouw Meri is volgens de wet legaal. De andere huwelijken moeten meer worden gezien als ‘spirituele verbindingen’. De meest bekende quote van Kody is “Love should be multiplied, not divided”.^[i]

In Nederland is polygamie, het huwelijk met meer dan één partner, zowel in het Burgerlijk Wetboek als in het Wetboek van Strafrecht verboden.^[ii] Ondanks deze verboden kende Nederland in 2009 zeker 1374 polygame huwelijken.^[iii] Op 9 oktober 2016 is aan het sluiten van polygame huwelijken een aflevering van Undercover in Nederland gewijd.^[iv] In deze aflevering gaat het om het sluiten van religieuze polygame huwelijken. Officieel is een dergelijk religieus huwelijk slechts toegestaan indien reeds een wettige huwelijk is gesloten. Toch blijken Imams in Nederland “illegale religieuze polygame huwelijken” te sluiten. Het mogelijk gevolg hiervan is dat vrouwen onder dwang in een dergelijk huwelijk verblijven.

Door: Bonita van Vliet

In Titel XIII Wetboek van Strafrecht (Sr) is het strafrechtelijke polygamieverbod opgenomen. Deze titel omvat misdrijven tegen de burgerlijke staat. Art. 237 Sr heeft betrekking op polygamie gepleegd door een Nederland in het buitenland en in Nederland gepleegde polygamie.^[v] Het artikel bepaalt in lid 1 dat:

“Met gevangenisstraf van ten hoogste vier jaren of geldboete van de vierde categorie wordt gestraft:

1°. Hij die opzettelijk een dubbel huwelijk aangaat;

2°. Hij die een huwelijk aangaat, wetende dat de wederpartij daardoor een dubbel huwelijk aangaat.”

In het oorspronkelijk regeringsontwerp van het Wetboek van Strafrecht werd zowel in art. 258 als art. 259 Sr een dubbel huwelijk verboden. In art. 258 Sr zou het opzettelijk aangaan van een dubbel huwelijk strafbaar worden gesteld, terwijl ingevolge art. 259 Sr het aangaan van een culpoos dubbel huwelijk strafbaar zou worden gesteld. Uiteindelijk werd besloten om culpoze polygamie niet strafbaar te stellen. De staatscommissie is van mening dat een dergelijke bepaling in de praktijk tot grote bezwaren aanleiding zal geven.^[vi] Het opzettelijke polygamieverbod, zoals in het oorspronkelijk regeringsontwerp in art. 258 Sr opgenomen, komt uiteindelijk in art. 237 Sr te staan. Voor de toepasselijkheid van art. 237 Sr is het opzet tot polygamie vereist, hiermee wordt ingevolge de Memorie van Toelichting (MvT) bedoeld de wetenschap dat een vroeger huwelijk nog bestaat en niet door het sluiten van het volgende huwelijk wordt ontbonden.^[vii] Op het moment dat een persoon dus een tweede huwelijk aangaat, terwijl het eerste huwelijk nog niet is ontbonden dan wel vernietigd, kan hij strafrechtelijk worden vervolgd op grond van art. 237 Sr. Dat het eerste huwelijk op een later tijdstip wordt ontbonden heeft geen invloed op de strafrechtelijke waardering van de daad.^[viii] Voor de strafbaarheid is niets meer dan de daad van het tweede huwelijk vereist. Een onzedelijke geachte samenleving is niet nodig.^[ix]

In de op rechtspraak.nl gepubliceerde jurisprudentie van de laatste zestien jaar zijn slechts twee uitspraken te vinden, die betrekking hebben op de strafbaarstelling van art. 237 Sr. Dit betreft een uitspraak van 1 december 2009 waarin de Hoge Raad heeft bepaald dat een huwelijk voor de strafbaarstelling op grond van art. 237 Sr geen wettig huwelijk, maar wel een bestaand huwelijk moet te zijn.^[x] De tweede uitspraak is van 21 november 2000 waarin de Hoge Raad het woord “wetende” zoals opgenomen in art. 237 lid 1 sub 2 Sr uitlegt.^[xi] Slechts in vier andere, na 1 januari 2000, gepubliceerde uitspraken wordt art. 237 Sr benoemd.^[xii] Het strafrechtelijke polygamieverbod heeft in de rechtspraak van de laatste jaren, voor zover gepubliceerd, dus geen belangrijke plaats ingenomen.

De ratio van het strafrechtelijke polygamieverbod ziet op de bescherming van de tweede huwelijkspartner.

Tevens moeten eventuele uit het tweede huwelijk voortkomende kinderen worden beschermd.[xiii] Uit de MvT blijkt dat de wetgever van mening is dat polygamie tot gevolg heeft dat de burgerlijke staat van de tweede echtgenoot en de uit die relatie voortkomende kinderen onzeker is.[xiv] Dit komt volgens de wetgever doordat aan de tweede vrouw en eventuele buitenechtelijke kinderen geen formele rechten toekomen, aangezien het tweede huwelijk op grond van het burgerlijke recht nietig wordt verklaard. Deze vrouw en kinderen moeten hiertegen beschermd worden.[xv]

Is het verbod van art. 237 Sr echter niet in strijd met art. 8 Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens (EVRM)?

In art. 8 EVRM is bepaald dat iedereen recht heeft op familie- en gezinsleven. Mogelijk omvat dit ook het recht op het sluiten van polygame huwelijken. Ten eerste moet worden bepaald in hoeverre een polygaam huwelijk valt onder ‘family life’ in de zin van art. 8 EVRM. In 1967 heeft de Europese Commissie voor de Rechten van de Mens (ECRM) impliciet erkend dat aan een polygaam gezinsleven bescherming in de zin van art. 8 EVRM kan toekomen.[xvi] In latere uitspraken heeft het ECRM bepaald dat van een staat niet kan worden geëist dat een polygaam huwelijk volledig wordt erkend, indien een dergelijk huwelijk in strijd is met de openbare orde van die staat.[xvii] Hieruit volgt dat art. 8 EVRM geen positieve verplichting tot de erkenning van een polygaam huwelijk met zich meebrengt.[xviii] Kortom een polygaam huwelijk valt onder ‘family life’ in de zin van art. 8 EVRM.

Ten tweede moet worden beantwoord in hoeverre Nederland een inbreuk maakt op dit ‘family life’. In Nederland is het aangaan van een polygaam huwelijk, zoals eerder besproken, op grond van art. 237 Sr verboden. Naast het strafrechtelijke polygamieverbod kent Nederland echter ook een civielrechtelijk polygamieverbod. Dit verbod is opgenomen in art. 1:33 Burgerlijk Wetboek (BW). Het doel van het civielrechtelijke polygamieverbod is het eerbiedigen van het monogame huwelijk en het behouden van deze traditie in de Nederlandse maatschappij.[xix] Het aangaan van een polygaam huwelijk lijdt ingevolge art. 1:33 BW tot nietigheid van het huwelijk.

Er wordt in Nederland dus een inbreuk gemaakt op ‘family life’ in de zin van art. 8 EVRM.[xx] Vervolgens komt de vraag aan de orde of deze inbreuk gerechtvaardigd is. Ingevolge art. 8 lid 2 EVRM is een inbreuk op ‘family life’ onder andere gerechtvaardigd indien deze inbreuk wordt gemaakt ter bescherming van de goede zeden. In 2013 heeft de Hoge Raad een vonnis van de Rechtbank Den Haag omtrent een polygaam huwelijk bekrachtigd. De rechtbank bepaalde dat art. 8 EVRM geen onbeperkt recht geeft, maar een recht dat, mede met het oog op de goede zeden, kan worden beperkt.[xxi] Als vierde en laatste moet worden beoordeeld of het polygamieverbod voldoet aan het proportionaliteits- en subsidiariteitsvereiste. Het monogamiebeginsel vormt een fundamenteel beginsel in de Nederlandse rechtsorde. Dit beginsel wordt beschermd door een proportioneel middel, namelijk door polygame huwelijken niet te erkennen, dan wel nietig te verklaren. Dit middel voldoet tevens aan het subsidiariteitsvereiste. Met een minder ingrijpende maatregel kan de bescherming van de goede zeden niet worden bereikt.[xxii] Tevens moet hierbij worden aangemerkt dat het niet is verboden om polygaam samen te leven. Een samenlevingscontract kan wel worden gesloten met meerdere partners. Nu uit het bovenstaande ook blijkt dat het strafrechtelijke polygamieverbod slechts zelden wordt toegepast moet worden geconcludeerd dat art. 8 EVRM niet wordt geschonden.

Of dit echter in de toekomst zo blijft is de grote vraag. Door de actuele ontwikkelingen, onder andere de eerder aangehaalde uitzending van *Undercover* in Nederland, gaat het huidige polygamie beleid in de toekomst mogelijk veranderen. Nederland wil dwanghuwelijken zoveel mogelijk voorkomen en acht het van belang dat vrouwen op gelijke voet staan met mannen. Juist op deze twee punten lijken Polygame huwelijken juist voor problemen te zorgen. Zowel de SP als het CDA willen Kamervragen gaan stellen. De VVD wil zelfs met een nieuw wetsvoorstel komen waarin zij ook de getuigen van het tweede huwelijk, die weten dat het een polygaam huwelijk betreft, strafbaar willen stellen. Tevens willen zij de Imam die polygame huwelijken sluiten strenger straffen. Mocht dit werkelijk gebeuren, dan heeft dit mogelijk tot gevolg dat het strafrechtelijke polygamieverbod weer meer op de voorgrond komt te staan. De rechter moet dan vaker uitspraak doen op grond van art. 237 Sr. Of dan nog wel wordt voldaan aan het proportionaliteits- en subsidiariteitsvereiste van art. 8 EVRM zal de toekomst moeten uitwijzen.

Voor dit artikel zijn de volgende bronnen gebruikt:

[i] <http://muziek-en-film.infonu.nl/televisie/135129-sister-wives-programma-op-tlc.html>; <http://www.tlc.com/tv-shows/sister-wives/>

- [ii] <http://www.vandale.nl/opzoeken?pattern=polygamie&lang=nn>; art. 1:33 BW; art. 247 Sr.
- [iii] Kamerstukken II 2012/13, 33488, nr. 3, p. 11
- [iv] Undercover in Nederland 9 oktober 2016, SBS 6, 21.30-22.30 uur.
- [v] Art. 5 lid 1 sub 1 Sr; art. 2 Sr
- [vi] H.J. Smidt, Geschiedenis va het wetboek van strafrecht, volledige verzameling van regeeringsontwerpen, gewisselde stukken, gevoerde beraadslagingen, enz. tweede deel, Haarlem: H.D. Tjeenk Willink 1881, p. 269-272.
- [vii] H.J. Smidt, Geschiedenis va het wetboek van strafrecht, volledige verzameling van regeeringsontwerpen, gewisselde stukken, gevoerde beraadslagingen, enz. tweede deel, Haarlem: H.D. Tjeenk Willink 1881, p. 270.
- [viii] S.Rutten, 'Enkele beschouwingen over het polygamievraagstuk in een Westerse context', NIPR 2001-1, p. 45
- [ix] H.J. Smidt, Geschiedenis va het wetboek van strafrecht, volledige verzameling van regeeringsontwerpen, gewisselde stukken, gevoerde beraadslagingen, enz. tweede deel, Haarlem: H.D. Tjeenk Willink 1881, p. 269.
- [x] HR 1 december 2009, ECLI:NL:HR:2009:BJ2779, NJ 2010, 118, m. nt. S.F.M. Wortmann.
- [xi] HR 21 november 2000, ECLI:NL:PHR:2000:AA8974, NJ 2001,49.
- [xii] Gezocht: www.rechtspraak.nl, Rechtsgebieden strafrecht, Zoekterm "237 Sr", Datum uitspraak na 01-01-2000.
- [xiii] K.K. Lindenberg, Tekst & Commentaar Strafrecht, Bigamie, Commentaar op artikel 237 Sr, Deventer: Kluwer 2012.
- [xiv] H.J. Smidt, Geschiedenis va het wetboek van strafrecht, volledige verzameling van regeeringsontwerpen, gewisselde stukken, gevoerde beraadslagingen, enz. tweede deel, Haarlem: H.D. Tjeenk Willink 1881, p. 270; C.P.M. Cleiren & J.F. Nijboer, Tekst & Commentaar Strafrecht, Deventer: Kluwer 2008, p. 1071.
- [xv] H.J. Smidt, Geschiedenis va het wetboek van strafrecht, volledige verzameling van regeeringsontwerpen, gewisselde stukken, gevoerde beraadslagingen, enz. tweede deel, Haarlem: H.D. Tjeenk Willink 1881, p. 269.
- [xvi] Directorate of Human Rights Council of Europe, Yearbook of the european convention on human rights, Den Haag: Martinus Nijhoff 1967, p. 574.
- [xvii] ECRM 5 oktober 1987, 12139/86 (M en O.M./Nederland); ECRM 29 juni 1992, 19628/92 (R.B./Verenigd Koninkrijk).
- [xviii] R.A. van der Pol, 'Het Nederlandse 'polygamiebeleid' en artikel 8 EVRM', AA 1992, Afl. 9, p. 479.
- [xix] K. Boele-Woelki, I. Curry-Sumner & W. Schrama, De juridische status van polygame huwelijken in

De Utrechtse Serieverkrachter

Tijdslijn van een onthutsende zaak, Door: Richelle van Grinsven

“Hij stopt pas als hij wordt opgepakt”, luidt de titel van het nieuwsartikel in de Volkskrant in november 2001.[i] De Utrechtse serieverkrachter heeft bijna twintig jaar lang Utrecht in zijn ban gehad. Onderzoek naar de dader heeft miljoenen euro’s aan politie-inzet gekost, waarvan al vijf miljoen gulden in 1995, het jaar dat hij zijn eerste slachtoffer maakt.[ii] Daaropvolgend maakt de Utrechtse Serieverkrachter alleen al tussen september en december 1995 veertien slachtoffers, bestaande uit vijf verkrachtingen en negen aanrandingen.[iii] Pas in juli 2014 komt er eindelijk een doorbraak in deze *cold case* zaak, dankzij een DNA-match in het kader van de Wet DNA-onderzoek bij veroordeelden.[iv] Gerard T. wordt uiteindelijk begin dit jaar schuldig bevonden aan vier verkrachtingen in de periode van 1995 tot aan 2002 en krijgt een onvoorwaardelijke celstraf voor de duur van zestien jaar opgelegd.[v] Het onderzoek naar de Utrechtse serieverkrachter is volgens officier van justitie Van der Zwan waarschijnlijk het grootste en meest kostbare politieonderzoek ooit geweest in de regio Utrecht.[vi]

In dit artikel zal een tijdslijn worden uiteengezet van de gebeurtenissen in deze zaak vanaf het eerste vergriep van de serieverkrachter in 1995 tot aan de veroordeling van Gerard T. in februari 2016. Hierbij is het van belang op te merken dat Gerard T. enkel voor vier verkrachtingen is veroordeeld en dat aldus zijn schuld ten opzichte van de overige verkrachtingen en aanrandingen in de periode van 1995 tot en met 2002 niet door de rechtbank is vastgesteld. In dit artikel zal desalniettemin dit totaal aan feiten aan de Utrechtse Serieverkrachter worden gelinkt, gezien het feit dat de media deze feiten als het ware als één geheel en als gepleegd door één enkele dader heeft beschouwd.

Politieonderzoek naar de Utrechtse serieverkrachter

Op 5 september 1995 maakt de Utrechtse Serieverkrachter zijn eerste slachtoffer. Daarna volgen binnen zeer korte tijd meerdere slachtoffers. Lex Mellink, destijds korpschef van het district Utrecht, spreekt hierop een waarschuwing uit in de media: *“Ik wil niet bang maken, maar toch een welgemeende waarschuwing om alert te zijn. Alleen fietsende vrouwen lopen dus risico. Ik moet dat zo nadrukkelijk zeggen, ik vind dat onplezierig; wij zijn niet in staat om de veiligheid ten volle te garanderen”*.^[vii]

Al snel wordt voor de politie duidelijk dat de verkrachtingen met elkaar in verband staan. De vermeende dader gaat namelijk telkens op eenzelfde manier te werk. De locaties van de verkrachtingen zijn weliswaar verspreid, maar liggen vrijwel allemaal in de groene gebieden in de omgeving van de Uithof.^[viii] De verkrachtingen vinden ’s avonds in het donker plaats, op afgelegen plekken met weinig verlichting. De dader verplaatst zich op een fiets, benadert zijn slachtoffers van achteren en leidt ze onder bedreiging met een mes naar een meer afgelegen plek. Bovendien blijkt uit de uitspraak van de Rechtbank Utrecht dat Gerard T. vrijwel dezelfde routine voor wat betreft de verrichte seksuele handelingen hanteert.^[ix] Deze informatie werd niet eerder met de media gedeeld.

Ondanks de grote media-aandacht, verspreiding van het signalement van de dader, de uitloving van tipgeld van 25 duizend gulden en zo’n 5500 tips in het eerste half jaar na de eerste verkrachting, wordt de dader niet gevonden.^[x] In 1996 besluit de politie vrijwillig DNA-onderzoek te verrichten op 288 mannen, maar hier zit de dader niet tussen.^[xi] Ondertussen groeit de onrust en angst onder de Utrechters. Voor studentes worden zelfverdedigingscursussen aangeboden en komt er een transferdienst naar het sportcentrum Olympos op de Uithof.^[xii]

Na februari 1996 wordt het plotseling stil. De Utrechtse serieverkrachter blijft meer dan vijf jaar lang buiten beeld. In 2001 is het Openbaar Ministerie dan ook genoodzaakt om het onderzoek naar de serieverkrachter stop te zetten.^[xiii] Dit blijkt echter niet voor lange duur. In augustus 2001 komt er een nieuwe aangifte binnen, ditmaal van een vrouw die van haar fiets wordt gereden door een man op een scooter. *“Ik mot alleen je tas”*, zegt haar belager met een Utrechts accent.^[xiv] Niet veel later blijkt dat deze vrouw waarschijnlijk in aanraking is gekomen met de Utrechtse serieverkrachter.

In oktober 2001 wordt een zestienjarig meisje op gruwelijke wijze verkracht. Ook zij wordt van achter benaderd door een man op een scooter, bedreigd met een mes en ook aan haar wordt gevraagd of zij geld bij zich heeft. De volgende dag wordt zij pas gevonden, getraumatiseerd, onderkoeld en vastgebonden aan een boom. Het DNA dat wordt aangetroffen is een match met het gevonden DNA bij de eerdere verkrachtingen.

De politie concludeert dat de serieverkrachter weer actief is en zijn fiets heeft ingeruild voor een scooter. [xv] Het politieonderzoek wordt opnieuw geopend. Door middel van nieuwe onderzoeksmethoden wordt geprobeerd een woonplaats van de verkrachter te lokaliseren. Daarnaast probeert de politie een verklaring te vinden voor de vijfjarige onderbreking van de verkrachtingen. De politie onderzoekt hiervoor de gevangenispopulatie en doet rondvraag bij psychiatrische instellingen, maar deze laten weigeren informatie te geven. Uiteindelijk leidt ook dit onderzoek niet tot de dader en wordt in 2002 het onderzoek weer gesloten. Het lijkt erop dat de dader nooit gevonden zal worden.

Wet DNA-onderzoek bij veroordeelden

In 2014, ruim twaalf jaar na de laatste verkrachting, wordt er een DNA-match gevonden dankzij de Wet DNA-onderzoek bij veroordeelden. Ik zal eerst een zijstap maken naar een nadere uitleg van deze wet, daaronder zal de tijdlijn verder lopen.

De Wet DNA-onderzoek bij veroordeelden trad in 2005 in werking. Kort gezegd maakt deze wet het mogelijk dat DNA kan worden afgenomen bij veroordeelden voor een misdrijf. Het afgenomen DNA mag worden bewaard voor een bepaalde tijd, afhankelijk van de ernst van het gepleegde misdrijf. Het kader waarin de Wet DNA-onderzoek bij veroordeelden kan worden toegepast, is beperkt. Alleen veroordeelden voor een strafbaar feit waarvoor voorlopige hechtenis is toegelaten, mogen hieraan worden onderworpen. [xvi] Daarnaast moet de veroordeelde veroordeeld zijn tot een gevangenisstraf, dan wel een taakstraf, een tbs-maatregel of een plaatsing in een psychiatrisch ziekenhuis opgelegd gekregen hebben. [xvii] Tot slot dient er een bevel door de officier van justitie te worden uitgevaardigd. Voor jeugdigen gelden andere regels, deze laat ik voor nu buiten beschouwing.

Een belangrijke wijziging van deze wet trad in werking in 2012, waarbij het mogelijk werd om een derde vorm van DNA-onderzoek toe te passen: het verwantschapsonderzoek. [xviii] Vóór 2012 kon enkel het klassieke DNA-onderzoek, wat gericht is op een volledige match en het onderzoek naar uiterlijk waarneembare persoonskenmerken in het DNA worden toegepast. Het verwantschapsonderzoek is gericht op gedeeltelijke overeenkomsten tussen het DNA van de veroordeelde en het DNA van onbekende verdachten in de database. Hierdoor kan ook worden vastgesteld of niet de onderzochte zelf, maar een bloedverwant van hem de dader is. [xix] Met deze wetswijziging is dus de kans op het vinden van een match in onopgeloste zaken aannemelijk vergroot.

Gerard T. wordt in 2014 veroordeeld vanwege fietsendiefstal (art. 310 Sr) en voldoet hiermee aan de vereisten van de Wet DNA-onderzoek bij veroordeelden. Volgens de ex-vriendin van Gerard T. doet hij twee dagen voor de datum waarop zijn DNA zou worden afgenomen een poging tot zelfmoord. [xx] Deze datum wordt dan ook verzet wegens zijn psychische problematiek. Op zijn inbeslaggenomen telefoon worden later websites aangetroffen die gerelateerd zijn aan de termen 'DNA-onderzoek', 'serieverkrachter', 'zelfmoord' en 'uitkering tijdens detentie', die zouden zijn geraadpleegd op de dagen rondom zijn DNA-onderzoek. [xxi]

Het DNA-onderzoek levert in eerste instantie een honderd procent match op in drie van de (inmiddels) 22 aanrandings- en verkrachtingszaken. Dankzij het verwantschapsonderzoek wordt ook nog een vierde zaak, waarin enkel een Y chromosoom profiel was aangetroffen, aan Gerard T. gekoppeld. Op 17 juli 2014 wordt Gerard T. gearresteerd voor de verkrachtingen.

Het proces

Op 18 januari 2016 vangt dan eindelijk het proces van de Utrechtse serieverkrachter aan. Op de dagvaarding staan slechts de vier zaken waarin de DNA-matches zijn gevonden. Oud-rechercheur Lex Mellink geeft aan dat hij teleurgesteld is in deze keuze van het Openbaar Ministerie. Hij zou graag zien dat alle zaken aan Gerard T. ten laste waren gelegd, met het risico dat een aantal zaken niet bewezenverklaard zullen worden. [xxii] Hoewel het OM in de tenlastelegging dus voor een veilige positie kiest, eist het toch de maximale straf: een onvoorwaardelijke gevangenisstraf voor de duur van zestien jaar. Het OM stelt dat er naast de maximale straf van twaalf jaar die is neergelegd in art. 242 Sr strafverzwarende omstandigheden aanwezig zijn, die een verhoging van een derde van de straf rechtvaardigen. Deze strafverzwarende omstandigheden zijn vastgelegd in art. 248 Sr en betreffen onder meer misbruik van een kwetsbare positie van het slachtoffer, verkrachting van een minderjarige en het gebruik van geweld. Het OM doet daarnaast een beroep op de geschokte rechtsorde, het ernstig toegebrachte leed aan de slachtoffers en het hoge recidiverisico van de verdachte om haar eis te motiveren.

Tijdens het proces blijft Gerard T. zich beroepen op zijn zwijgrecht. Het blijft dus onduidelijk of hij verantwoordelijk is voor alle verkrachtingen en aanrandingen waar de Utrechtse serieverkrachter in de media aan is gelinkt. Wel zou hij aan een politie-infiltrant in de PI Vught verteld hebben dat hij de Utrechtse serieverkrachter is. Deze bekentenis is door de rechtbank niet meegenomen in het bewijs, omdat niet uitgesloten

kan worden dat zijn bedoeling was te zeggen dat hij ervan *verdacht* werd de Utrechtse serieverkrachter te zijn. In het kader van de ontvankelijkheid van het Openbaar Ministerie heeft de rechtbank geoordeeld dat de inzet van de politie-infiltrant wél voldeed aan de eisen van proportionaliteit en subsidiariteit, “[...] *juist omdat de verdachte zich op zijn zwijgrecht heeft beroepen en daarmee op geen enkele wijze helderheid heeft willen geven over zijn mogelijke betrokkenheid bij de feiten*”.[xxiii]

De rechtbank acht het wettig en overtuigend bewezen dat Gerard T. de ten laste gelegde feiten heeft begaan. De voornaamste reden hiervoor is het DNA-bewijs, maar daarnaast ook het feit dat de handelswijze bij de verkrachtingen zeer sterk overeenkwam. Tijdens de zitting komen er gruwelijke feiten boven tafel. De rechtbank gaat mee in de eis van het OM en legt Gerard T. een gevangenisstraf op van zestien jaar. Dit oordeel motiveert zij uitgebreid. De rechtbank geeft aan dat Gerard T. de seksuele handelingen meerdere malen heeft herhaald en zich niet liet stoppen door het feit dat de slachtoffers pijn hadden. Daarnaast legt zij nadruk op de seriematige wijze van zijn handelen, de jonge leeftijd van de slachtoffers – twee vrouwen waren pas zestien jaar ten tijde van de verkrachting – en de ernstige, langdurige psychische schade die de verkrachtingen hebben veroorzaakt. Eén van de slachtoffers is zelfs geëmigreerd, omdat zij zich niet langer veilig voelt in Nederland. Ook besteedt zij aandacht aan het feit dat er een grote angst is ontstaan onder de Utrechters en de vele maatregelen die getroffen moesten worden om vrouwen veiligheid te garanderen. De rechtbank geeft aan ernstig geschokt te zijn door “[...] *de wreedheid van het handelen van verdachte en de volstreekte minachting die hij heeft getoond voor zijn slachtoffers*”. De rechtbank ziet een bevestiging hiervan in het feit dat hij gedurende het hele proces heeft gezwegen. De rechtbank is het niet eens met het OM voor wat betreft het recidiverisico, omdat Gerard T. nooit eerder voor een zedendelict is veroordeeld. Wel vindt zij bepalend het feit dat de dader geweld heeft toegepast, verregaande seksuele handelingen heeft verricht, hij een van de slachtoffers haar vrijheid heeft benomen door haar vast te binden aan een boom en dat hij een van de slachtoffers heeft gepenetreerd met een fietspomp. De rechtbank geeft dan ook aan dat voor deze feiten alleen de hoogst mogelijke straf geschikt is.

Op dit moment loopt de zaak in hoger beroep bij het Gerechtshof Arnhem. Mijn hoop is dat Gerard T. in hoger beroep wel zal spreken, zodat zijn kant van het verhaal duidelijk wordt. Nog steeds bestaan er namelijk onduidelijkheden in het verhaal over de Utrechtse serieverkrachter. Er is geen verklaring voor de plotselinge verdwijning van de serieverkrachter en het feit dat hij opeens weer opdook in 2001. Daarnaast zullen we waarschijnlijk ook nooit te weten komen of Gerard T. verantwoordelijk is voor de verkrachtingen waarbij geen DNA-bewijs is gevonden. Als hij niet de dader is, dan is het mogelijk dat de echte dader nog steeds vrij rondloopt in Utrecht. Wat dat betreft zou het voor het maatschappelijk belang goed zijn geweest als de tenlastelegging alle feiten omvat zou hebben, zodat ook hiervan de bewijsmiddelen in het dossier zouden zijn gevoegd. Nu ook de rechter hier geen kennis van heeft genomen en geen oordeel hierover heeft kunnen vellen, zal dit voor altijd onzeker zijn. In ieder geval lijkt er met deze uitspraak van de rechtbank een einde te zijn gekomen aan de intensieve en kostbare zoektocht naar de Utrechtse serieverkrachter. Ook al moge dit misschien in rechte niet onomstotelijk vaststaan, het is zeer onwaarschijnlijk dat Gerard T. *niet* de Utrechtse serieverkrachter is. Echter zou alleen zijn woord dat werkelijk onbetwistbaar kunnen maken.

Voor dit artikel zijn de volgende bronnen gebruikt:

- [i] ‘Hij stopt pas als hij wordt gepakt’, Volkskrant, 8 november 2001.
- [ii] Serieverkrachter kost politie al vijf miljoen’, Volkskrant, 4 april 1996.
- [iii] ‘Serieverkrachter komt opnieuw in actie bij Utrecht’, Volkskrant, 19 december 1996.
- [iv] ‘Verdachte in zaak serieverkrachter Utrecht opgepakt’, NU.nl, 17 juli 2014.
- [v] Rechtbank Midden-Nederland, 12 februari 2016, ECLI:NL:RBMNE:2016:700.
- [vi] ‘Terugblik: Utrecht 20 jaar in de ban van serieverkrachter’, RTL Nieuws, 27 oktober 2014.
- [vii] Aldus het fragment uit ‘Op het spoor van de Utrechtse serieverkrachter’, RTV Utrecht, 30 oktober 2011.
- [viii] ‘Serieverkrachter komt opnieuw in actie bij Utrecht’, Volkskrant, 19 december 1996.
- [ix] Rechtbank Midden-Nederland, 12 februari 2016, ECLI:NL:RBMNE:2016:700.
- [x] ‘Serieverkrachter kost politie al vijf miljoen’, Volkskrant, 4 april 1996.
- [xi] ‘Tijddlijn Utrechtse serieverkrachter: 1995-2016’, RTV Utrecht, 18 januari 2016.
- [xii] ‘Op het spoor van de Utrechtse serieverkrachter’, RTV Utrecht, 30 oktober 2011.
- [xiii] ‘Tijddlijn Utrechtse serieverkrachter: 1995-2016’, RTV Utrecht, 18 januari 2016.
- [xiv] ‘Tijddlijn Utrechtse serieverkrachter: 1995-2016’, RTV Utrecht, 18 januari 2016.
- [xv] ‘Hij stopt pas als hij wordt gepakt’, Volkskrant, 8 november 2001.
- [xvi] Art. 2, lid 1, aanhef Wet DNA-onderzoek bij veroordeelden.
- [xvii] Art. 1, lid 1, onder c jo. lid 2 Wet DNA-onderzoek bij veroordeelden.
- [xviii] Kamerstukken II, 2009/10, 32168, nr. 3 (MvT).
- [xix] A.J. Meulenbroek e.a., DNA-verwantschapsonderzoek in de strafrechtspraktijk, Expertise en Recht, 2012-2, p. 1.
- [xx] Rechtbank Midden-Nederland, 12 februari 2016, ECLI:NL:RBMNE:2016:700.
- [xxi] Rechtbank Midden-Nederland, 12 februari 2016, ECLI:NL:RBMNE:2016:700.
- [xxii] ‘De Utrechtse serieverkrachter: Het Proces’, RTV Utrecht, 16 januari 2016.

'Judas', een familiekroniek.

Boekbespreking van Astrid Holleeder's nieuwe boek

Op zondag 13 november 2016 keken maar liefst 1,2 miljoen Nederlanders naar de documentaire over de (onder)wereld van Willem Holleeder, ook wel bekend als 'de Neus'. De documentaire werd gepresenteerd naar aanleiding van het nieuw verschenen boek 'Judas' geschreven door de zus van Willem, Astrid Holleeder. De eerste druk van dit boek was binnen een dag uitverkocht, een absolute hit dus. Dit artikel zal beschrijven hoe Holleeder de status knuffelcrimineel verkreeg en daarnaast een kort recensie geven over het boek 'Judas' van Astrid Holleeder.

Door: Evelijn van Wanroij

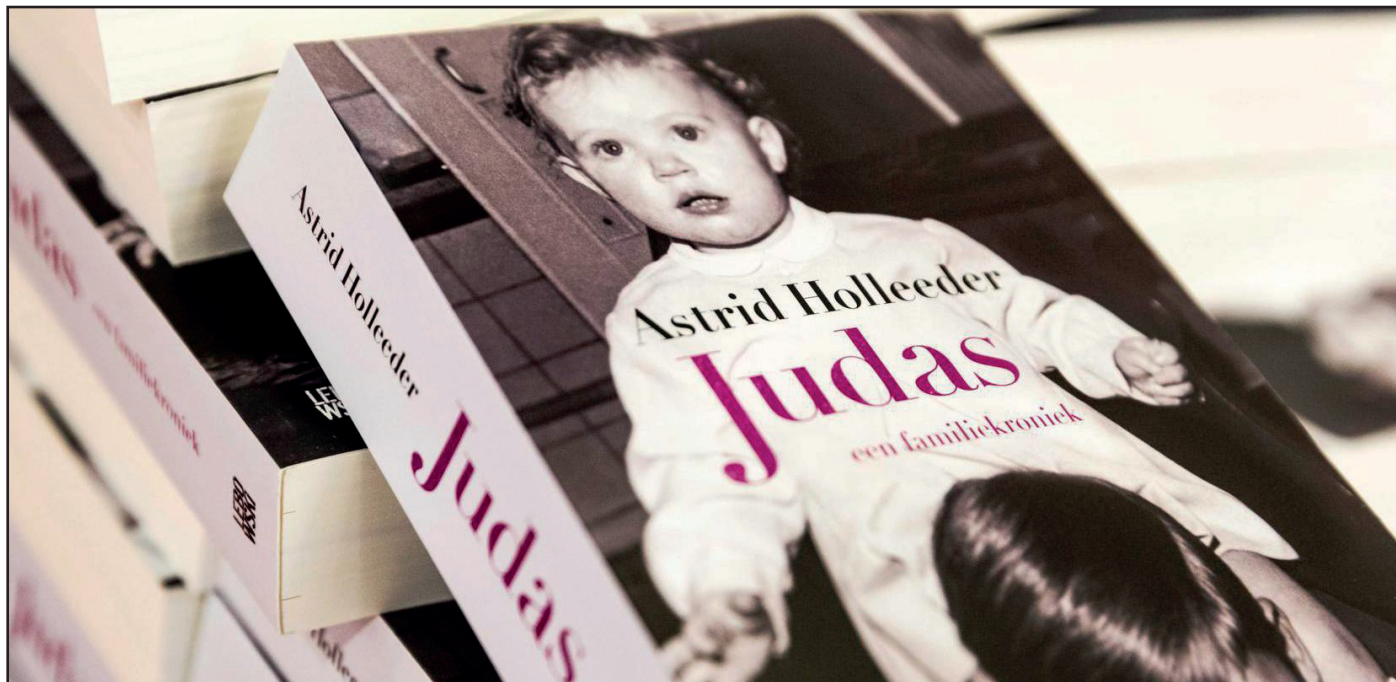
Hoe heeft het zo ver kunnen komen?

De landelijke bekendheid van Willem Holleeder begon in 1983, toen hij ontmaskerd werd als een van de ontvoerders van Alfred Heineken. In deze beginfase van zijn criminele carrière volgde Willem vooral zijn voorbeeld, Cor van Hout, en deed hij wat hem werd opgedragen. Pas jaren later probeerde Holleeder onder het regime van

Van Hout uit te komen en meer op de voorgrond te treden. Ook in de media blijft hij in deze beginfase nog aardig uit beeld. Dit veranderde op het moment dat een foto verscheen waar Holleeder samen te zien is met vastgoedhandelaar Willem Endstra. De Willems bouwden een sterke vriendschap op, dit was het begin van het einde van Willem Endstra. Wanneer Holleeder genoeg over Endstra weet begint hij met het afpersen van deze rijke vastgoedhandelaar. Niet zonder gevolgen. In 2002 verscheen Holleeder voor de rechter naar aanleiding van de afpersing van Endstra. Holleeder ziet dit als aangewezen moment om aan zijn criminele imago te werken, en probeert tijdens de zitting nog enige sympathie op te wekken.

Holleeder werkte een lange tijd niet mee aan interviewverzoeken. Dit veranderde in 2012, toen hij werd vrijgelaten uit gevangenis De Schie in Rotterdam. Na zijn vrijlating zocht Holleeder nu zelf publiciteit en nam contact op met onder meer Peter R. de Vries en andere verslaggevers. Ook ontstond na zijn vrijlating de zogenoemde "Holleeder Tour," een rondleiding langs de belangrijkste plekken in het leven van 'de Neus' en verschenen in deze periode foto's van Holleeder met Bekende Nederlanders. Hier blijft het niet bij, in juli 2012 begon hij als columnist bij het weekblad 'Nieuwe Revu'. Zijn bekendheid als columnist leidde vervolgens tot de single 'Willem is terug', een nummer dat Holleeder maakte in samenwerking met de rapper Lange Frans. Deze single werd een hit, en werd gepromoot bij onder andere radiozenders als Radio 538. Het moge duidelijk zijn dat Holleeder een plek probeerde te veroveren in de landelijke media. Het meest opvallende voorbeeld zal bij iedereen waarschijnlijk wel nog wel bekend zijn: College Tour. In oktober 2012 diende dit opvallende mediamoment zich aan. Hij was te gast in het programma College Tour waar hij vragen van studenten en presentator Twan Huys beantwoorde. In deze uitzending vertelde Holleeder over zijn jeugd en de ontvoering van Freddy Heineken. Hij zei spijt te hebben van zijn daden tijdens de Heinekenontvoering, maar op specifieke vragen over de liquidaties in Amsterdam gaf hij geen enkele verklaring. Doordat Holleeder zich rondrijdend op zijn Vespa veel liet zien in Amsterdam, mee deed aan televisieprogramma's zoals College Tour en zelfs met BN'ers op de foto ging, ontving hij de status knuffelcrimineel. Mensen hadden sympathie voor hem en zijn daden werden vergoelijkt. In 2013 veranderde zijn roep om media-aandacht en protesteerde hij wanneer Peter R. de Vries een boek schrijft over de ontvoering van Alfred Heineken. Holleeder wilde absoluut niet dat zijn naam genoemd wordt en bedreigt De Vries met de dood. Op 24 maart 2015 deden de zussen van de Neus, hem de das om. Zij verklaarden tegenover het OM dat Willem achter de dood van Van Hout en Endstra zit.

De ware Judas

De zussen van Willem lieten het hier echter niet bij. Op 6 november 2016 verschijnt het boek 'Judas', geschreven door Astrid Holleeder waarin zij uitgebreid vertelt over haar familie en de relatie met Willem Holleeder. Astrid schreef het boek om de buitenwereld de ware aard van haar broer 'Judas' te laten zien. Het boek laat vooral zien hoe Holleeder zijn familie onder de duim heeft. Enerzijds is het de wens van zijn zus dat er een einde komt aan het bestaan van haar broer, anderzijds blijft ze hem helpen. Dit blijkt goed uit de passage waarin Willem net vrij komt en een afspraak heeft met Peter R. de Vries en Astrid: "Ik voelde me heel ongemakkelijk. Niet lang daarvoor had ik met Peter besproken dat ik wilde dat Wim nooit meer vrijkwam, en nu stond ik hier weer als Wims vertrouweling". Dat Willem zijn zus in vertrouwen neemt blijkt tevens wanneer hij tegen haar een bekentenis aflegt over een aantal liquidaties: "We hebben ze allemaal vermoord, allemaal!" Hieruit blijkt dat Willem een continue invloed heeft op haar leven. Het hele proces lang beschikt Astrid over informatie over haar broer die justitie niet te weten mocht komen, voor haar eigen veiligheid. Ze is er immers achter gekomen dat voor Willem niets te ver gaat, zelfs niet het koud maken van zijn eigen familie. Een van de vele passages die mij kippenvel bezorgde is het nawoord, waarin zij schrijft dat ze niet anders kon dan tegen haar broer getuigen: "Het breekt mijn hart dat ik jou moet laten opsluiten, maar geloof me dat ik samen met jou daarbinnen zit. Ik geef jou levenslang, maar heb daardoor zelf ook levenslang. Een leven lang angst, tot aan het moment dat mijn tijd gekomen is. Of zoals jij zegt: 'Als je hem op je af ziet stormen met dat ding heb je nog een moment. Een moment om te denken: had ik het maar niet gedaan.' Maar ik heb het gedaan. Ik had zo graag gewild dat het anders kon, maar je hebt mij geen keuze gelaten." Uit deze passage in het nawoord wordt de angst die Astrid heeft naar mijn mening heel mooi verwoord. Door dit boek te schrijven heeft ze weliswaar alle geheimen van Willem blootgegeven, maar dit deed ze met gevaar voor eigen leven. Willem zal haar dit namelijk nooit vergeven waardoor Astrid de angst om te sterven zal houden tot dit daadwerkelijk gebeurt.

Het boek is absoluut een aanrader voor alle, al dan niet rechten-, studenten. Het is niet zozeer een boek waar je veel van leert, maar het zet je wel aan het denken over de macht die een crimineel kan hebben. Het is een aangrijpend verhaal en het leest daarnaast ook nog eens lekker weg. Er worden meeslepende flashbacks gegeven van gebeurtenissen uit het leven van de Holleeders. Lezen dus!

Voor dit artikel zijn de volgende bronnen gebruikt:

[i] 'Holleeder: De val van een knuffelcrimineel', VPRO, 2015.

[ii] A. Holleeder, Judas. Een familiekroniek, Amsterdam: Lebowski 2016, p. 16.

[iii] A. Holleeder, Judas. Een familiekroniek, Amsterdam: Lebowski 2016, p.17.

[iv] A. Holleeder, Judas. Een familiekroniek, Amsterdam: Lebowski 2016, p. 331.

Alternatieve geschilbeslechting

Mediation in strafzaken

Alternatieve geschilbeslechting, oftewel mediation, zien we vandaag de dag steeds vaker. Zo wordt het bijvoorbeeld ingezet bij scheidingszaken, wanneer de partners er samen niet uitkomen, of bij het vaststellen van het alimentatiebedrag. Meer recent heeft mediation ook in de strafrechtspleging haar intrede gedaan. Maar wat houdt dit, vrij nieuwe, rechtsmiddel nou eigenlijk in? Wanneer wordt het ingezet? Is het overbodig? Of juist wenselijk?

Door: Evelijn van Wanroij

Een casus: Verdachte O. en benadeelde M. studeren beiden in Amsterdam. Op een avond gaat M. met haar vriendinnen naar een drukke discotheek. Het is hier erg donker en er wordt flink wat rook uit de rookmachine geblazen. Student O., die zich in dezelfde discotheek bevindt, maakt op de dansvloer een beweging waardoor hij zijn bierglas kapot drukt in het gezicht van M. M. loopt hierdoor blijvend letsel op en doet aangifte van het voorval omdat zij meent dat O. haar met expres heeft verminkt. O. vindt het echter vreselijk wat er is gebeurd, hij zegt erg dronken te zijn geweest en dat hij alleen maar iemand terug probeerde te duwen die tegen hem was aangevallen. M. heeft zowel psychisch als lichamelijk veel last van het voorval en claimt een schadevergoeding van €1500,-. Advocaat van O. vraagt de officier van justitie of O. kan deelnemen aan mediation. O. staat nog vaak stil bij het voorval en wil M. duidelijk maken dat hij het niet met opzet heeft gedaan. Bovendien heeft het voorval grote consequenties voor O. nu hij door zijn strafblad zijn studie in Amerika niet kan afronden. Zowel O. als M. zijn zich ervan bewust dat de beslissing over de vervolging en de straf bij de rechter ligt. O. en M. gaan samen met een mediator om de tafel zitten, en deze gesprekken verlopen goed. Samen praten ze over het voorval en komen ze tot de conclusie dat ze beiden tot een afronding willen komen. O. hoort van M. wat de impact van het voorval was op haar leven en hij vindt een financiële schadevergoeding van €3000,- hier op zijn plaats. Nu ze dit samen hebben bereikt, zal M. de officier van justitie vragen om af te zien van de vervolging.[i]

Wat is mediation in het strafrecht?

Mediation, oftewel bemiddeling, is een publiekrechtelijke regeling die ingezet kan worden tijdens lopende strafzaken of wanneer het slachtoffer overweegt aangifte te doen of heeft gedaan. Het doel van mediation is dat het slachtoffer, buiten de formele setting van het strafproces, aan het woord komt. De procedure moet tot een serieuze overeenkomst leiden, waarin de dader sanctionerende verplichtingen wordt opgelegd. Deze verplichtingen kunnen worden vergeleken met sancties of werkstraffen die de vrijheid van de dader beperken. Hieraan is echter wel de voorwaarde verbonden dat de straf door de rechter of het Openbaar Ministerie (hierna: OM) wordt getoetst aan de hand van het proportionaliteitsbeginsel, en indien noodzakelijk eventueel wordt aangepast. De rechter en het OM behouden dus de macht om de uiteindelijke straf te bepalen.[ii]

Er zijn twee verschillende vormen van mediation. Ten eerste mediation naast rechtspraak, hiervan is sprake wanneer mediation een onderdeel is van het strafproces. De zaak wordt tijdens de strafprocedure verwezen naar een mediator en de uitkomst van de mediation heeft gevolgen voor de uitkomst van de strafzaak. Ten tweede mediation als diversie, in deze variant staat van tevoren vast dat mediation kan leiden tot eindafdoening van de strafzaak. Wanneer de mediation slaagt vormt het dus een alternatief voor het strafproces.

Mediation richt zich meer op het hele conflict, dan op enkel het juridische geschil. Waar normaal waarheidsvinding op de eerste plek staat, staat bij mediation de beleving van de gebeurtenis van slachtoffer en dader voorop. Zo wordt het slachtoffer de mogelijkheid geboden om de dader buiten de rechtszaal onder ogen te komen, hem vragen te stellen en tegenover de dader te verklaren hoeveel impact het voorval op het

slachtoffer heeft gehad.[iii] De dader aan de andere kant, wordt door mediation geconfronteerd met het leed dat hij door zijn handelen heeft aangericht.[iv]

Zoals eerder gesteld, is de strafrechtspleging een van de laatste rechtsgebieden waar mediation zijn intrede heeft gedaan. Maar hoe is dit geregeld in het Wetboek van Strafvordering (Sv)? In 2011 is de Wet ter versterking van de positie van het slachtoffer ingevoerd. Deze wet kan van groot belang zijn voor de communicatie tussen dader en slachtoffer en bevordert alternatieve geschilbeslechting zoals mediation. Een artikel in deze wet die hier vooral aan bijdraagt is artikel 51h Sv. Kort samengevat houdt dit artikel ten eerste in dat het OM dient te bevorderen dat de politie in een zo vroeg mogelijk stadium het slachtoffer en de verdachte op de hoogte stelt van de mogelijkheden tot mediation.[v] Ten tweede stelt dit artikel dat, indien er een bemiddeling tussen het slachtoffer en de verdachte tot een overeenkomst heeft geleid, de rechter hier in zijn uitspraak rekening mee dient te houden. Ten derde dient het OM bemiddeling tussen dader en slachtoffer te bevorderen indien zij zeker is dat dit ook de wens is van het slachtoffer. Tot slot stelt het artikel dat er bij algemene maatregel van bestuur nadere regels gesteld kunnen worden betreffende de mediation. Als het gaat om alternatieve geschilbeslechting vereist artikel 51h Sv op dit gebied dus een actieve houding van het OM en de politie.[vi]

Zon- en schaduwzijde van mediation

Er zijn meerdere redenen te bedenken waarom mediation soms een goed alternatief voor geschilbeslechting is. Ten eerste is mediation over het algemeen een snelle oplossing. Wanneer slachtoffer en dader instemmen met mediation, kan er een gesprek georganiseerd worden tussen beiden. Dit heeft het gevolg dat mediation in het algemeen snel wordt afgerond. Dit is niet alleen positief voor slachtoffer en dader, maar ook voor de betrokken instanties zoals het OM en de rechtbank. Immers, wanneer de zaak wordt geseponeerd omdat dader en slachtoffer zijn overeengekomen door middel van mediation, verlaagt dit de werkdruk van de rechtbank en het OM aanzienlijk.

Ten tweede wordt bij mediation gezocht naar een oplossing voor alle aspecten van het delict en niet alleen voor de juridische aspecten waar een juridische procedure zich vaak op richt. Zo wordt er bijvoorbeeld veel aandacht besteed aan de gevoelens van de deelnemers.

Ten derde is het mogelijk om bij mediation meerdere zaken te bespreken waarbij de partijen betrokken zijn. Dit kan voordelig zijn voor de totale kosten en bovendien voor de snelheid van het proces.[vii] Ten slotte is mediation gericht op het herstel van de dader en het slachtoffer en de band tussen beiden. Wanneer mediation succesvol plaatsvindt, verkleint dit de afstand tussen de dader en het slachtoffer. Voor het slachtoffer biedt mediation vooral genoegdoening. Het geeft haar de mogelijkheid om de dader te ondervragen en zij kan getuige worden van het feit dat de dader spijt heeft van zijn gedrag. Voor de dader kan mediation gunstig zijn omdat hij zo zijn verantwoordelijkheid kan nemen zijn excuses aan te bieden aan het slachtoffer. Bij een goed verlopende mediation kan het zelfs zo zijn dat de dader inziet wat zijn gedrag heeft aangericht, waardoor toekomstig crimineel gedrag voorkomen kan worden. Bovendien kan er, net als in de casus, door mediation worden afgezien van verdere vervolging. Dit brengt voordelige gevolgen met zich mee voor de dader. Immers, nu er van de vervolging wordt afgezien, kan dit bijvoorbeeld betekenen dat de dader geen strafblad meer heeft, wat gunstig uit kan pakken voor zijn toekomst.

Helaas brengt deze interventie niet alleen voordelen met zich mee. Er is ook een aantal risico's aan verbonden. Zo is het mogelijk dat het slachtoffer er juist slechter aan toe is dan voor de mediation, bijvoorbeeld wanneer de dader niet handelt naar verwachting van het slachtoffer.

Daarnaast kan het voorkomen dat de dader misbruik maakt van de mediation om een lagere straf te krijgen. De dader kan er namelijk weet van hebben dat wanneer hij handelt naar de wens van de mediator en het slachtoffer, door bijvoorbeeld zijn gevoel te laten spreken en zijn excuses aan te bieden, hij kans heeft dat zijn straf lager uit zal vallen. Immers, de uitkomst van de mediation wordt meegewogen in het eindvonnis.[viii]

Gevolgen voor de strafzaak

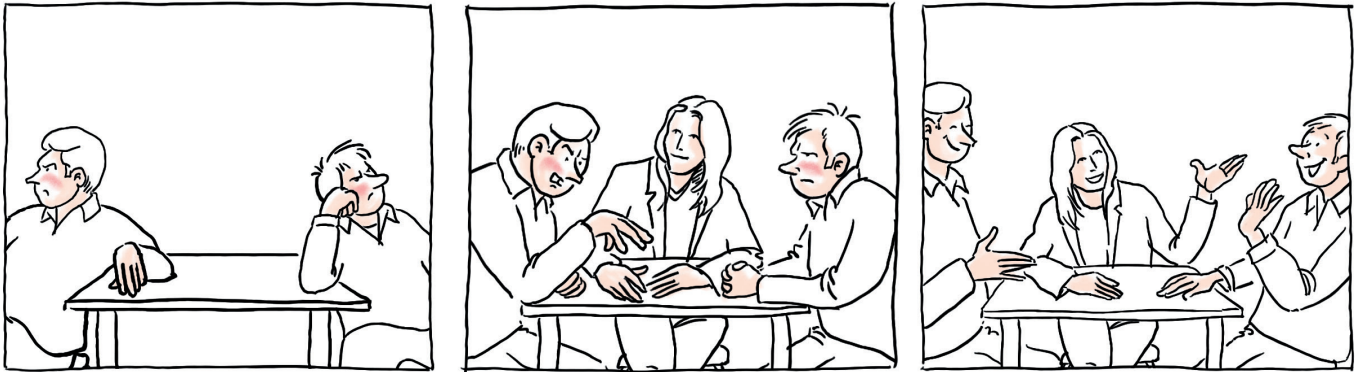
Mediation heeft zowel persoonlijke gevolgen, voor dader en slachtoffer zelf, als gevolgen voor het strafrechtelijk proces. De persoonlijke gevolgen zijn zoals eerder genoemd vooral de verbeterde relatie tussen slachtoffer en dader, en genoegdoening van het slachtoffer.

Het mediationproces kan echter ook gevolgen hebben voor de uitkomst van de strafzaak. Het is mogelijk dat de uitkomst van een mediation gelijk is aan de straf die de het OM en de rechter ook voor ogen hebben. Indien dit het geval is zit het verschil tussen een gewone strafzaak en mediation in het feit dat bij mediation

slachtoffer en dader zelf een overeenstemming bereiken. Wanneer mediation het gewenste resultaat bereikt, kan dit invloed hebben op de uitkomst van de strafzaak. De rechter houdt bij de strafoplegging rekening met de uitkomst van mediation. Zo kan een goede uitkomst van mediation leiden tot een sepot, een lagere straf of een bijzondere voorwaarde.[ix]

Dus, mediation wenselijk?

Zoals ook uit de casus blijkt, kan mediation in veel gevallen een gewenste uitkomst bieden. Dader en slachtoffer komen samen tot een afronding. Dit heeft er in de casus voor gezorgd dat de dader nu geen strafblad meer heeft, en het slachtoffer een schadevergoeding ontvangt die naar haar zin is. Dit allemaal zonder dat het geschil daadwerkelijk voor de rechter is gekomen.

Mediation kent dus een groot aantal voordelen, zowel voor het slachtoffer als voor de dader. Er zijn enkel een paar kleine nadelen die hier niet tegenop wegen. In plaats van alleen naar het juridische geschil te kijken, ligt de focus bij mediation op het hele conflict. Dit is iets waar in de toekomst meer naar gekeken moet worden. Immers, het juridisch geschil is slechts een deel van het gehele conflict, en problemen moeten bij de bron worden aangepakt.

Voor dit artikel zijn de volgende bronnen gebruikt:

[i] Dit betreft een voorbeeld uit de Amsterdamse pilot “Mediation naast Rechtspraak”.

[ii] B.van Stokkum, Mediation in strafzaken: waarom wenselijk?, Tijdschrift voor Herstelrecht 2008 afl. 2, p.60-61.

[iii] [https://www.slachtofferhulp.nl/Algemeen/Strafproces/In-gesprek-met-de-dader/Mediation/\(laatst geraadpleegd op 14-11-2016\)](https://www.slachtofferhulp.nl/Algemeen/Strafproces/In-gesprek-met-de-dader/Mediation/(laatst%20geraadpleegd%20op%2014-11-2016)).

[iv] J.R. Dierx, G.J. Slump, M.E. Leijten, ‘Mediation in strafzaken’, strafblad 2012, afl. 4, p.279-281. Artikel 51h Wetboek van Strafvordering

[v] Artikel 51h Wetboek van Strafvordering

[vi] J.R. Dierx, G.J. Slump, M.E. Leijten, ‘Mediation in strafzaken’, strafblad 2012, afl. 4, p.276-278.

[vii] <https://www.rechtspraak.nl/Hoe-werkt-het-recht/mediation-naast-rechtspraak> (laatst geraadpleegd op 14-11-2016).

[viii] B.van Stokkum, Mediation in strafzaken: waarom wenselijk?, Tijdschrift voor Herstelrecht 2008 afl. 2, p.59.

[ix] J.R. Dierx, G.J. Slump, M.E. Leijten, ‘Mediation in strafzaken’, strafblad 2012, afl. 4, p.276-278.

Het strafrechtelijke bewijsrecht van art. 338 Sv en verder: Hoe werkt het?

Bij strafrechtelijke procedures tegen een verdachte speelt het bewijsrecht een ontzettend grote rol. Is er geen bewijs dat tegen de verdachte pleit, dan volgt er vanzelfsprekend vrijspraak. Indien er wél voldoende wettig en overtuigend bewijs is waardoor de rechter tot de conclusie komt dat de verdachte het strafbare feit heeft gepleegd en hiervoor ook strafbaar is, dan wordt hij veroordeeld. Of er bewijs aanwezig is, is dus doorslaggevend voor het verloop van de strafzaak. In dit artikel staat de volgende vraag centraal: Hoe moet bewijs beoordeeld worden? Verloopt dit proces wel altijd eerlijk en leidt het wel altijd tot de juiste resultaten?

Door: Bianca Willemsen

Bewijsrecht: een voorbeeld uit de praktijk

Het afgelopen jaar heb ik een verkrachtingszaak gevolgd. Deze zaak heeft zeer veel indruk op mij gemaakt. De betreffende zaak heeft lang geduurd, mede door het vele onderzoek. Daarnaast werd het gehoor van het slachtoffer in de zaak tot twee keer toe uitgesteld, waardoor het proces van aangifte tot uitspraak anderhalf jaar heeft geduurd. Allereerst zal ik kort het verloop van de zaak schetsen.

Het slachtoffer in de casus is in haar eigen huis meerdere keren verkracht door een voor haar onbekende man. Hij hield haar de hele nacht vast in haar woning, waardoor zij niet kon ontsnappen en ook niemand kon alarmeren. Het slachtoffer is dus heel de nacht met de verdachte in huis geweest. Toen hij de volgende ochtend vertrok, is het slachtoffer direct aangifte gaan doen bij de politie. Een heftige periode volgde. Het was een rollercoaster van emoties. Het slachtoffer moest naar het ziekenhuis voor onderzoeken en kreeg gedurende een maand HIV-medicatie toegediend. Door de heftige bijwerkingen heeft zij die maand niet kunnen werken. Daarnaast was zij er psychisch slecht aan toe en heeft zij na de verkrachting gedurende een jaar ondersteuning gehad van een psycholoog. In dat jaar was zij eveneens regelmatig niet in staat om te werken. Al met al heeft de gebeurtenis tot flink wat schade geleid, zowel op materieel als immaterieel gebied. Uiteindelijk heeft het slachtoffer zich gevoegd in het strafproces. Dit betekent dat zij een verzoek tot schadevergoeding heeft ingediend, in poging tot het verhalen van de schade die zij heeft geleden. Na vele gesprekken met de Officier van Justitie bleek dat de zaak er voor haar niet goed uit zag. Naast het verzoek tot schadevergoeding dat het slachtoffer had ingediend, was er maar één wettig en overtuigend bewijsmiddel van de verkrachting: de DNA-sporen van de verdachte.

Op de zitting, ruim anderhalf jaar na de gebeurtenis, verklaarde de verdachte dat hij het slachtoffer niet had verkracht, maar dat zij toestemming had gegeven en dus gewillig was geweest. Het slachtoffer beweerde het tegenovergestelde: zij had nooit toestemming gegeven en had dit ook nooit gewild. De Officier van Justitie verzocht in haar requisitoir om vrijspraak, wegens gebrek aan voldoende bewijs van de verkrachting. De schadevergoeding van het slachtoffer zou dan ook niet toegewezen mogen worden. Veertien dagen later volgde de uitspraak: de verdachte, die inmiddels al een flink strafblad had opgebouwd, werd vrijgesproken van het feit.

Bewijs: beoordeling en motivatie

De laatste jaren is er veel discussie ontstaan over het (dis)functioneren van het strafrechtelijk bewijsrecht. Duidelijk is in ieder geval dat de aanwezigheid van voldoende bewijs daadwerkelijk overtuigend moet zijn om tot een bewezenverklaring te komen. Anders is er het risico dat een verdachte onschuldig wordt veroordeeld en dit zou ingaan tegen de onschuldpresumptie.[i] Maar wat nou als een schuldig persoon wegens gebrek aan bewijs wordt vrijgesproken? Dit is een risico van het Nederlandse bewijsrecht; wij kennen namelijk een negatief wettelijk bewijsstelsel.[ii] Dit staat gedefinieerd in artikel 338 Wetboek van Strafvordering (hierna: WvSv) en houdt in dat de rechter op zitting de bewijsmiddelen moet onderzoeken. Hij kan de verdachte pas veroordelen als hij daadwerkelijk overtuigd is van diens schuld.

Wat wordt nou eigenlijk verstaan onder bewijs? Dit staat gedefinieerd in artikel 339 WvSv:

“Artikel 339

1. Als wettige bewijsmiddelen worden alleen erkend:

- 1°. eigen waarneming van den rechter;*
- 2°. verklaringen van den verdachte;*
- 3°. verklaringen van een getuige;*
- 4°. verklaringen van een deskundige;*
- 5°. schriftelijke bescheiden.*

2. Feiten of omstandigheden van algemeene bekendheid behoeven geen bewijs.”

Alleen de middelen die in het artikel genoemd staan kunnen dus dienen als wettig bewijs. Hier moet de rechter rekening mee houden. Al heeft de rechter een beslissing genomen, dient hij deze ook te motiveren, omdat het motiveringsbeginsel dat hem verplicht.^[iii] Veelal komt het voor dat de raadsman van de verdachte bij veroordeling in hoger beroep gaat, wegens ‘onvoldoende motivering’. Deze grieven slagen echter lang niet altijd. Belangrijk is dus wel dat de rechter zich aan de eis van de voldoende motivering houdt, om rechtsdwalingen en extra procedures te voorkomen.

Rol van de rechter bij de bewijs beoordeling

Zoals net al naar voren werd gebracht, is de rechter de beoordelaar van het bewijs. Hij moet beslissen of dit voldoende wettig en overtuigend is. De rechter wordt gezien als een ‘motiverende beslisser’, en niet als een ‘waarheidsvinder’. Waarheid is immers een subjectief begrip, deze kan voor beide partijen verschillend zijn; “de verdachte in de verkrachtingszaak kan van mening zijn dat de geslachtsgemeenschap vrijwillig was, maar het slachtoffer is van mening dat zij helemaal niet wilde en dat zij is gedwongen seksuele handelingen te verrichten met de verdachte”. “Waarheidsvinding is dan ook veelal geen met zekerheid te bereiken doel, maar een richtinggevend ideaal”.^[iv] Dit werd in de Griekse Oudheid al geconstateerd door de sofisten. Zij waren van mening dat er geen ‘absolute waarheid’ bestaat, en dat deze afhankelijk is van het gezichtspunt van de spreker.^[v] Het is dus maar hoe je naar de dingen kijkt, je vormt dan jouw eigen werkelijkheid. De rechter heeft vanzelfsprekend ook een eigen waarneming, op basis waarvan hij tot een conclusie zal moeten komen tijdens het onderzoek ter terechtzitting. De eigen waarneming van de rechter staat gedefinieerd in artikel 340 WvSv. Dit betekent dat de rechter op zijn persoonlijke bevindingen moet afgaan. Hij zal op zoek gaan naar de waarheid, maar zich hierbij laten leiden door zijn eigen waarneming.^[vi]

Als de rechter na deze waarnemingen niet overtuigd is van de schuld van de verdachte, wordt deze niet veroordeeld. Er volgt dan vrijspraak. Van belang is wel dat de rechter het aanwezige bewijs zo goed mogelijk toetst, om zich zo goed mogelijk een mening te kunnen vormen. Maar wat nou als er zoals in de geschetste zaak nauwelijks bewijs is? Denk bijvoorbeeld terug aan de casus die ik net geschetst heb: er was DNA van de verdachte aangetroffen in het lichaam van het slachtoffer, maar verder was er geen enkel bewijs dat er sprake was geweest van verkrachting. Vrijspraak zou dan wegens ons systeem van het negatieve bewijsrecht moeten volgen, en dat is zoals ik net al aangaf ook gebeurd.

Maar is dit wel altijd terecht?

Dit is een belangrijke vraag die rechters ook zeker bezig zal houden. Rechters krijgen ook geregeld de vraag van journalisten of de praktijken in de rechtszaal hen ‘s nachts wakker houdt. Veel rechters zullen deze vraag bevestigend beantwoorden. Het zijn immers ‘gewone mensen’ met een gevoel en een intuïtie, deze hoeft echter niet altijd te kloppen.

In de meeste gevallen neemt de rechter de juiste beslissing, maar het komt ook wel eens voor dat hij een fout maakt en een schuldig persoon vrijuit laat gaan, of juist een onschuldig persoon veroordeelt. Misschien wel het grootste voorbeeld uit onze rechtspraak is hierbij de onterechte veroordeling van Lucia de Berk, waar de tunnelvisie van de rechter leidde tot gerechtelijke dwaling en de onterechte vrijheidsbeneming van Lucia. Het heeft jaren geduurd voordat zij toch door het Gerechtshof Arnhem in vrijheid werd gesteld, omdat zij onschuldig was.^[vii]

Rechtspraak is mensenwerk en dergelijke fouten komen dus voor. Een goede bewijs-beoordeling en bewijs-motivering is noodzakelijk om deze fouten zoveel mogelijk te kunnen voorkomen. Helemaal voorkomen kun je het echter nooit. Zo wordt in de media vaak gezegd dat er in de rechtbank ‘een spel’ wordt gespeeld. De advocaat met de beste argumenten komt vaak sterker uit de verf.

Hoe nu verder?

In zedenzaken zal het beoordelen van het bewijs moeilijk blijven, omdat het vaak aan zal komen op de tegenstrijdige verklaringen van de verdachte en het slachtoffer. Er zijn bijna nooit ondersteunende getuigenverklaringen, die het verhaal vanaf één kant kunnen bevestigen of versterken. Zo ook in de casus die ik net geschetst heb; het slachtoffer en de verdachte bevonden zich beiden in de woning van het slachtoffer, er was verder niemand om het verhaal van het slachtoffer te bevestigen. De vraag is dan iedere keer of de rechter er echt van is overtuigd dat het echt ‘verkrachting’ was. Het negatief wettelijke bewijsstelsel in samenhang met de onschuldpresumptie zorgt ervoor dat de verdachte wordt vrijgesproken, als de rechter niet, aan de hand van de wettige bewijsmiddelen die hij mag gebruiken, is overtuigd. In het Nederlandse strafrecht weegt nog altijd het volgende principe zwaarder: “liever worden er tien schuldigen vrijgesproken, dan dat één onschuldige veroordeeld wordt.”[viii] Dergelijke gerechtelijke dwaling moet zoveel mogelijk voorkomen worden. Dit is waarschijnlijk de belangrijkste achterliggende gedachte, waarom ons bewijsrecht negatief-wettelijk ingericht is. Of dit ook altijd zo zal blijven, zal de tijd ons leren. w

Voor dit artikel zijn de volgende bronnen gebruikt:

- [i] Haagrecht Advocaten, Bewijs swtrafzaken: <http://www.advocaat-strafrecht-advocaat.nl/=====BEWIJS=STRAFZAKEN=====.html>
- [ii]. Marloes Lenferink, Bewijs in het strafrecht: <http://wetenschap.infonu.nl/recht-en-wet/63077-bewijs-in-het-strafrecht.html>
- [iii] Artikel 359 Wetboek van Strafvordering
- [iv] Anne Ruth Mackor, Rechtsfilosofie en rechtstheorie 2010: “Wat is waarheid? De rol van deskundigen bij waarheidsvinding in de strafrechtspraak”.
- [v] C.W. Maris & F.C.L.M. Jacobs: “Recht, orde & veiligheid: een historische inleiding in de rechtsfilosofie.”, p. 56
- [vi] Artikel 339 Wetboek van Strafvordering
- [vii] Gerechtshof Arnhem, 14-04-2010, ECLI:NL:GHARN:2010:BM0876 (Lucia de Berk)
- [viii] Reformatisch Dagblad, 12-01-2007, “Vrijspraak onmiskenbaar voor het strafrecht”

Een woord van afscheid van de oud-praeses

Beste leden,

Naast mijn vertrek als voorzitter van Ad Informandum studeerde ik dit jaar af en nam daarmee afscheid van twee voor mij dierbare bezigheden. Door mijn werkzaamheden bij Ad Informandum tijdens mijn masterjaar te vervullen zijn mijn laatste jaar als student en onze vereniging onlosmakelijk met elkaar verbonden geraakt, een combinatie die ik van onschatbare waarde acht. Studeren is immers prachtig, maar vindt niet alleen tussen de studieboeken plaats. Met het werk dat het huidige bestuur tot op heden heeft verricht geloof ik dat het wat betreft de mogelijkheden die Ad Informandum haar leden biedt goed zit en ik hoop dat jullie ook dit jaar weer met enthousiasme zullen deelnemen aan al het moois dat wordt georganiseerd.

Met de laatste ledenborrel van 2016 in het vooruitzicht hoop ik iedereen snel weer te zien en rest mij niets anders dan nogmaals mijn dank uit te spreken naar mijn bestuursgenoten en het nieuwe bestuur heel veel succes en plezier te wensen in 2017!

Met vriendelijke groet,

Namens het XXXe bestuur der Ad Informandum

Klaas Nijenhuis

o.t. Praeses van het XXXe bestuur der Ad Informandum

Het XXXIe bestuur van Ad Informandum bedankt hierbij nog eenmaal het XXXe bestuur voor hun inzet en bevlogenheid het afgelopen jaar!

De Ad Informatie is mede mogelijk gemaakt door onze partners:

DE BRAUW
BLACKSTONE
WESTBROEK

WLADIMIROFF
ADVOCATEN

Universiteit Utrecht